

11

lapkritis/november 1975

**laiškai
lietuviams**

PRISIKĖLIMO SIMBOLIS	327	Juozas Vaišnys, S.J.
MINTYS APIE LIETUVĮ KUNIGĄ PRAEITYJE — II	328	Paulius Rabikauskas, S.J.
EILĖRAŠČIAI	332	Ada Karvelytė
ALCIDE DE GASPERI — ITALIJOS PRIKĖLĖJAS	333	J. Venckus, S.J.
ŽMOGAUS GYVENIMAS	335	Ivan Franko
DĖKUI JUMS!	336	Vytenis Statkus
SKAIDRIEJI PRAEITIES ŠVYTURIAI	338	Juozas Prunskis
TŪKSTANTŲ MYLIŲ DVIRAČIU — III	340	Anicetas Tamošaitis, S.J.
PATARIMAI VYRUI, MYLINČIAM SAVO ŽMONA	346	Iš čekų spaudos
KAI REIKĖS — IŠMOKSIU	347	J. S.
DVI KNYGOS	348	Nijolė Jankutė
TĖVYNĖJE	350	D. ir G. Vakariai
KALBA	353	Juozas Vaišnys, S.J.
FILMAI	355	Juozas Prunskis
TRUMPAI IŠ VISUR	357	J. Pr.

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION

“Laiškai Lietuviams” (Letters to Lithuanians) is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, S.J. The managing editor is Peter Kleinotas, S.J. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. In the preceding 12 months “Laiškai Lietuviams” averaged a press run of 3034 copies. 2902 copies were distributed to paid individual subscribers by mail, free distribution — 132 copies. None (0) distributed to news agents and none (0) sold through dealers. Total distribution — 2966 copies; for office use and left-overs 66 copies. Actual number of copies of single issue nearest filing date: press run — 3034, mail subscription — 2902, free distribution — 66, total distribution — 2966, and left-overs — 66. Annual subscription — \$6.00, single copy — 60c. Second class postage paid at Chicago, Ill. and additional mailing offices.

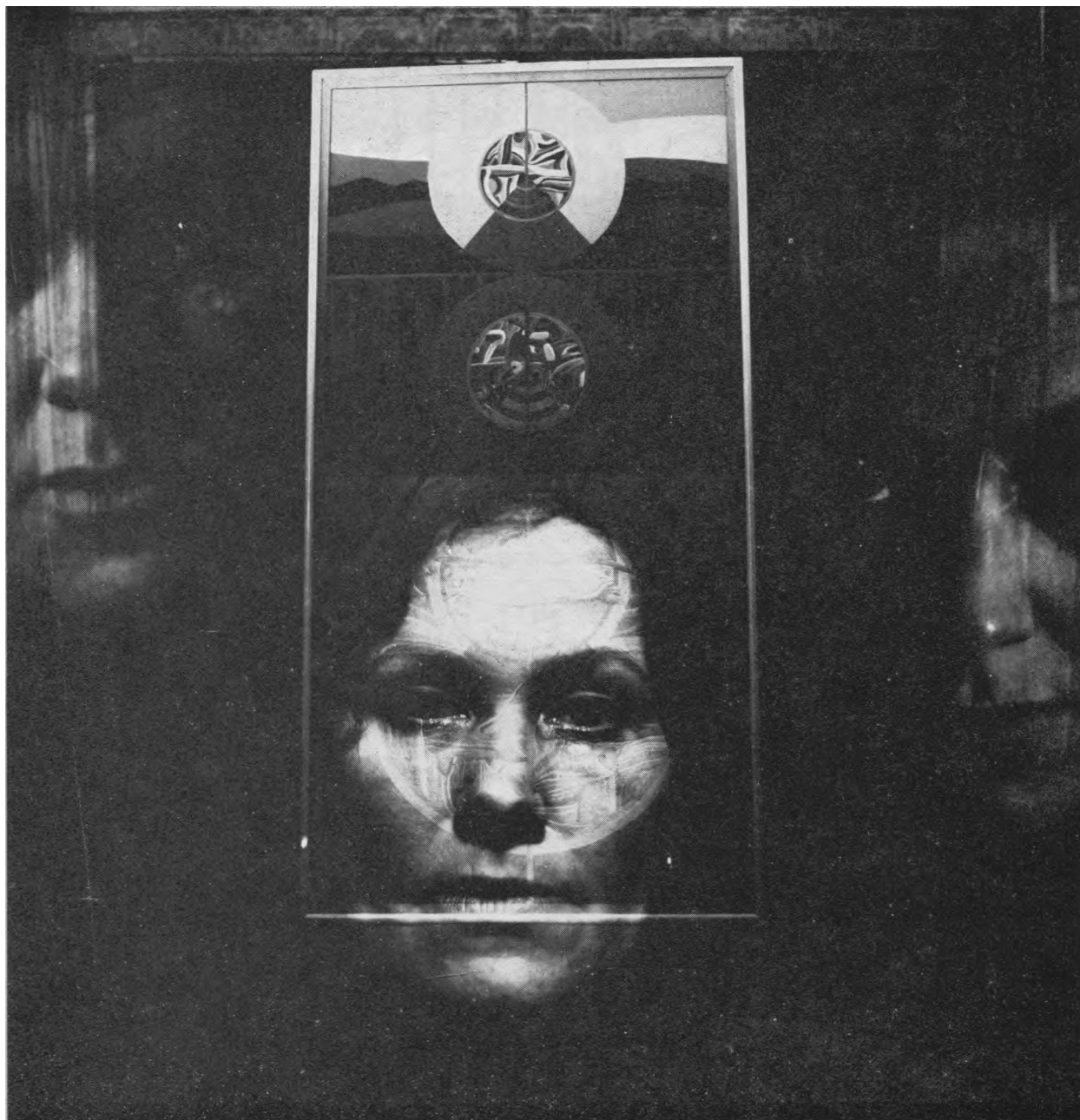
LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1975 / LAPKRITIS-NOVEMBER / VOLUME XXVI, NO. 11

SU GĖLIŲ VAINIKAIS
VASARA NUEINA
IR DRUGELIO DŽIAUGSMĄ
NEŠASI KARTU.
ČIULBA MAN PAUKŠTYTĖ
PASKUTINĘ DAINĄ,
PASKUTINĮ JUOKĄ
VASAROS GIRDŽIU.
RUDENINIS VĖJAS
VĖL PALIES BLAKSTIENAS,
IR SUDUŠ ANT VEIDO
RAUSVAS SPINDULYS.
GRAUDŽIOS MANO MINTYS
IR SVAJONIŲ DIENOS,
KAIP PAKLYDĘ PAUKŠČIAI,
ATSIŠAUKS ŠIRDY. . .

Ada Karvelytė

Šis "Laiškų Lietuviams" numeris yra iliustruotas Jurgio Prapuolenio nuotraukomis. J. Prapuolenio specialybė — vestuvių fotografavimas. Jis pasiekiamas šiuo adresu: Gull Photo, 5 S. Lagrange Rd., Lagrange, Ill. 60525. Tel. 352-4063.

PRISIKĖLIMO SIMBOLIS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Senovėje kryžius buvo gėdos ir paniekos ženklas. Didžiausi nusikaltėliai būdavo nukryžiuojami. Kristaus mirtimi ir prisikėlimu kryžius buvo išaukštintas, jis tuoj tapo krikščionių simboliu ir nuo pat pirmųjų amžių buvo jų labai gerbiamas. Ilgainiui kryžius tapo pagarbos ženklu ne tik krikščionims, bet ir visam civilizuotam pasauliui. Visi savo herojus pagerbia kryžiais ar įvairiais ordinais, kurie dažniausiai būna kryžiaus pavidalo.

Kad krikščionys jau nuo pat pirmųjų krikščionybės dienų kryžių labai gerbė, turime aiškių istorinių dokumentų. Tertulijonas II amžiuje rašo: "Kiekviename žingsnyje ar judesyje, kur išeidami ar grįždami, apsirengdami ar apsiaudami, maudymosi vietoje, prie stalo, keldamiesi ir eidami poilsio, atsisėdami ar šiaip ką veikdami, savo kakta mes žymime kryžiaus ženklu". Viešai ir iškilmingai buvo pradėtas gerbti kryžius Konstantino Didžiojo metu, kai krikščionybė gavo laisvę. Kai stabmeldžiai pradėjo pajaukti krikščionis, kad ir jie stabmeldiškai garbina kryžiaus medį, krikščionys jiems tuoj atsikirto, kad jie garbina ne medį, o Kristų Karalių, kuris buvo prikaltas prie kryžiaus. Tai mums paliudija šv. Ambrozijus.

Pirmaisiais amžiais krikščionių vartojami kryžiai buvo paprasti — be prikaltos Kristaus figūros. Kryžius su prikaltu Kristumi pirmą kartą buvo rastas 582 m. evangelijų rankraštyje. Po to kryžiai su nukryžiuotu Kristumi jau pradėjo smarkiau plisti. Tačiau nukryžiuotasis Kristus tada nebuvo toks, kaip mes jį dabar paprastai vaizduojame. Kristus nebuvo miręs ar kenčiantis, bet gyvas ir triumfuojantis, su karališka karūna ant galvos. Kenčiantį ar mirusį Kristų ant kryžiaus buvo pradėta vaizduoti tik apie X amžių, o plačiau tarp krikščionių toks vaizdavimo būdas įsigalėjo tik nuo XII amžiaus.

Idomu, kad Lietuvoje, kuri taip vėlai priėmė krikščionybę, kryžiaus kultas labai

greitai paplito. Lietuviai kryžius statė kapinėse, pakelėse, prie savo laukų ir sodybų. Kryžiuje jie matė paguodą ir prisikėlimo viltį sunkiomis gyvenimo valandomis. Jų akys krypėdavo į kryžių, kai šeimą aplankydavo mirtis, kai reikėdavo kęsti priespaudą ar nešti sunkią baudžiavos našta. Ypač po Muravjovo siautėjimo ir religijos persekiojimo, galima sakyti, Lietuva buvo sėte prisėta kryžių. Ne be reikalo ji buvo pavadinta kryžių žeme.

Nors tuose lietuvių kryžiuose Kristus ir nebuvo atvaizduotas triumfuojantis, nors jis buvo žaizdotas ir kenčiantis, nors jis buvo vaizduojamas Rūpintojėliu, bet tikėjimas kiekvienam sakė, kad kančia ir kryžius veda į prisikėlimą. Tad lietuviui, kaip ir kiekvienam krikščioniui, kryžius nėra kančios ar skausmo, bet prisikėlimo ir galutinio triumfo simbolis. Apie prisikėlimą kalba kryžiai ant mirusiųjų kapų, apie prisikėlimą jie kalba ir Lietuvos laukuose.

Kartą jauna mergaitė pasiryžo stoti į griežtą moterų vienuolyną. Vienuolyno viršininkė, ją egzaminuodama, kalbėjo: "Bet žinok, mergele, kad čia tau nebus lengvas gyvenimas. Turėsi daug melstis, pasninkauti, bus šalta celė, kieta lova, kartais reikės patirti visokių pažeminimų, turėsi dirbti visokius nelengvus darbus, ar visa tai tau nebus per sunku? Apsigalvok, ar tu galėsi visa tai pakelti?" Tada mergaitė ją paklausė: "O ar bus, sesele, kryžius mano celėje?" — "O, kryžių tai jau čia rasi kiek tik nori: jų bus mūsų koplyčioje, koridoriuose, sode, bus taip pat ir tavo celėje", atsakė vienuolė. Tada mergaitė linksmiai tarė: "Sesele, jeigu tik bus kryžius mano celėje, tai jokie darbai man nebus per sunkūs, jokie pažeminimai man nebus nepakeliami!"

Vokiečių poetas Šileris viename savo eilėraštyje sako, kad Dievas, sutvėręs paukščius, jiems tarė: "Imkite ir nešiokite šias naštas!" Kai paukščiai paklusniai tas naštas paėmė, jos tapo sparnais.

Taip, tai yra kryžiaus paslaptis ir prasmė. Jis neturi mums būti sunki našta, bet lengvučiai sparnai, kuriais galėsime pakilti virš šitos vargingos žemės rūpesčių ir kančių prie tos Amžinos Saulės, kurios spindulių apšviesti pamatysime ir suprasime, kad kantriai nešamas kryžius veda į prisikėlimą. Tikėkime, kad ir mūsų tėvynės laukų bei pakelių kryžiai, tie prisikėlimo simboliai, nuolat kalbės mūsų broliams ir sesėms, kad nenustotų vilties, kad nuolat keltų mintis aukštyn, kad niekad nesuabejotų, jog ir jiems kartą prašvis prisikėlimo rytas.

MINTYS APIE LIETUVĮ KUNIGĄ PRAEITYJE — II

(Tęsinys iš pereito numerio)

PAULIUS RABIKAUSKAS, S.J.

Jau ilgokai užsikalbėjau apie tą daug kam vos žinomą lietuvį; gal ir todėl ilgokai, kad jis ne tiek žinomas. Eikime dabar prie mums daug žinomesnio ir artimesnio, prie šių metų jubilieato — vyskupo Motiejaus Valančiaus. Šių metų gegužės 29 d. suėjo 100 metų nuo jo mirties.

Ir Valančiaus atžvilgiu noriu žvelgti ne tiek į jo asmenį, o daugiau į tai, kaip jis žiūrėjo į lietuvį kunigą. Valančius nepaliko jokio veikalo, kuris būtų buvęs skirtas specialiai kunigams. Tiesa, parašė jiems daug aplinkraščių (cirkuliarų — pagal Alekną) ir laiškų. Tik jie beveik visi tebesiūsi archyvų lentynose. Todėl tenka panaudoti tiksliai labiau prieinamą medžiagą: A. Aleknos monografiją, kurioje apščiai pateikta ištraukų ir iš vyskupo įvairios korespondencijos; paties vyskupo užrašus, kuriuos išleido, išvertęs į lietuvių kalbą, kan. Tumas-Vaižgantas (Pastabos pačiam sau, Klaipėda 1929), ir pagaliau įvairius Valančiaus beletristinius raštus bei Žemaičių vyskupystės istoriją.

Lanciejus savo raštuose pirmiausia yra kunigo dvasinio gyvenimo mokytojas, o Valančiuje daugiau atsispindi jo tėviškas rū-

pestis, bendras laiko vargų ir sunkumų pergyvenimas, besąlyginis prisirišimas prie Bažnyčios, kuriai jis tarnauja, ir bendradarbių kunigų, kurie jam talkininkauja, ganytojiška meilė.

Jau 1845 metais, kai buvo paskirtas Žemaičių kunigų seminarijos rektorium, Valančius turėjo sau nusistatyti, ko laukti ir ko reikalauti iš lietuvių kunigo. Seminarijoje per ketverius su puse jo rektoriavimo metų jautėsi atgijimas: rektoriaus stipri ranka pašalino įsiskverbusius blogus papročius, buvo įvesta griežta drausmė ir tvarka; rūpestingai buvo žiūrima, kad reguliariai būtų dėstomos pamokos, kad visi gerai eitų savo pareigas. Pats rektorius davė tvarkos ir darbštumo pavyzdį (plg. Alekna, psl. 10-11).

Gimtosios kalbos geras mokėjimas yra visuomet viena iš pagrindinių pastoracinio darbo sąlygų. Anų laikų bendroje seminarijų programoje buvo nustatyta, kad klierikai turi pratintis rašyti ir sakyti valgykloje bei savo koplyčioje pamokslus lenkiškai. Bet būsimiems Žemaitijos kunigams labiau buvo reikalinga žemaičių kalba. Rektorius Valančius, pritariant vyskupijos valdytojui, išsirūpino, kad tas nuostatas Varniams būtų pakeistas ir kad klierikai sakytų pamokslus žemaitiškai (Alekna, psl. 11).

Dėdamas viltį į jaunus kunigus, Valančius ir vėliau, jau vyskupas, ypatingai rūpinosi seminarija bei klierikų auklėjimu. Ingreso į katedrą metu, atsakydamas į seminarijos vedėjo kun. Antano Beresnevičiaus pasveikinimą, naujasis vyskupas tarp kitko sakė: "Tai yra mokykla dvasiška, mokykla išimtinai mano, vyskupo, kur auginau jaunus levitus, padėjęjus žmonių sielų gelbėjimo darbe. Į seminariją tad pirmiausia akis atkreipęs turėsiu; nebesu jos rektorius vardu, bet nepaliausiu juo buvęs iš tikro, lig gyvas būsiu" (Pastabos, psl. 37). Dėl to seminarijos auklėtinius mylėjo kaip tikrus savo vaikus. Nusižengusiam prieš taisykles klierikui atleisdavo dėl to, kad — jaunas. Kan. Tumas pasakoja tokį įvykį. "Kartą klierikas, nepatenkintas blogu valgiiu, viešai, prefekto akyse, meta visą mėsos bliūdą žemėn. Kas beliko rektoriui? Prašyti, kad už

tokį ekscesą vyskupas patį klieriką iš seminarijos išmestų. Raportuoja. Vyskupas šaukia į save rektorių ir patį nusidėjėlį. Išklaušęs abiejų, deda visai netikėtą rezoliuciją:

— Ojczenku, jūs, seniai, nemokate apsieiti su jaunuomene, tai ir gaunate, ko reikia. Rūpinkis, kad vaikai (o tie 'vaikai' buvo 25 metų) būtų sotūs, lai prefektas įgyja auklėjamųjų meilę, tai ir nemėtys nuo stalo bliūdų jam po kojų. Eikita namo ir susitaikinkita" (Pastabos, psl. 185-183). Žinoma, tokiu vyskupo teismu pasipiktino vyresnieji, bet lengva suprasti, kaip tuo pačiu jis pagavo širdis visų jaunesniųjų. Panašiai ir "Vaikų knygelėje", pasakoje apie Pranciškų Bielskį, tą pačią mintį vaizdžiai nušviečia: "Niekas negali kitiems meilės įsakyti: pirma mylėk pats kitus, parodyk širdį, vertą mylėjimo, tuokart mylės tave neliepiami! Būk visiems lipšnus ir žmoniškas, niekuomet nesibark, nelaidink liežuviui, niekam nelisk be reikalo į akis, nė vienam nesipriklyk, ką turi su kitais pasidalyk — tuokart vaikai mylės tave" (M. Valančius, Raštai, I, Vilnius 1972, psl. 109).

Laikydamas kunigus savo padėjėjais, vyskupas Valančius laukė visų nuoširdžios pagalbos, jos reikalavo, kartais visą griežtumą pavartodamas.

Savo pirmajame ganytojiškame laiške, kreipdamasis į kunigus (Pastabos, psl. 40-41), rašė: "Numanote, broliai mano, joguei darbuodamos ir su išmelstu Dievo padėjimu, nors didžiausiai šarpuočiau, vienokiai vienas pats visų reikalams užganą padaryti nestengčiau; todėl išpuola jums su manimi vienkart dirbti; būtinai reikalauju padėjimo jūsų", ir kiek toliau: "Jūs esate dešinė ranka mano, jūs akys, jūs pirmiausi padėjėjai!"

Ir tuojau išskaičiuoja savumus, kuriuos norėtų matyti savo kuniguose. Pirmoje vietoje — ištikimybė pašaukimui, pamaldumas, dvasinis gyvenimas, kaip to reikalauja kunigystės grožis ir iškilumas. Štai vyskupo žodžiai: "Kadgi tarnavimas jūsų nebūt papiektas, gyvenkite pridaranciai pašaukime jūsų, kuriuomi pavadinti esate (Ef 4, 1). Numanote gerai, kokio nekaltumo ir dievobaimingumo reikalauja nuo jūsų pašaukimas

dvasiškas; pažįstate gražumą ir aukštumą kunigystės... Namai jūsų tebūn' uždanga cnatos ir dorybės; gyvenimai jūsų tešvieč' paveizdu krikščioniško dievobaimingumo; tegul jums mato svietas tikt bažnyčioje arba atleikančius savo pašaukimo žygius".

Liepia nepamiršti mąstymo ir dvasinio turinio knygų skaitymo: "Bespėdami mislykite apie daiktus išganymo ir skaitykite dvasiškas knygas, idant kaskarts pažindami tikėjimą ir jo įsakymus, kasdieną daugiau surinkdami į galvas visokio mokslo, rastumėtės naudingesniais žmonėmis..

Bet pats svarbiausias vyskupo rūpestis ir paraginimas: .. turite penėti aveles jūsų duona žodžio Dievo". Toks yra Viešpaties įsakymas: "Valią Sūnaus Dievo pildydami, kožną šventą ir nedėlios dieną turite apsaikinti žmonėms prisakymus vieros". Ypačiai ragina dekanus ir klebonus būti uoliais Dievo žodžio skelbėjais. Primena, kad reikia gerai pamokslus paruošti ir juos laisvai sakyti, tai yra, ne skaityti: .. mokykite žmones, patys pirmiau gerai išsimokinę, nes gi liuosas balsas veikiau pakliūna į širdis klausytojų".

Kaip Lancicijus, remdamasis šv. Robertu Bellarminu, pabrėžė pamokslų sakyme natūralumą, taip ir Valančius ragina: "Užvis taip sakykite, kad žmonelės galėtų suprasti, o maž ką teismanantys veikėtų išmokti vieros šventos ir kaip jiems prider elgtis. Todėl veikiau sakykite pamokslus, ne kaip mandrius sakymus arba kozonius". Žodžiu "pamokslas" Valančius, atrodo, supranta "pamokymą", t.y., aiškų ir lengvai suprantamą dėstymą, kokį randame katekizme. Juk ir katekizmai, lotyniškai dažnai vadinami "Doctrina Christiana", lietuviškai anais laikais būdavo verčiami "Pamokslas krikščioniškas". "Mandrūs gi kozoniai" primena lenkiškus, puikiai išdirbtus, išpūstus, dažnai barokiškus "Kazanie". Paprastumas, natūralumas rūpėjo Valančiui. Jis nepamiršta ir paties katekizmo dėstymo, nes sako: "... po sumos, pirm arba po Mišparų apsakinėkite katekizmą".

Galiausiai įsako vartoti gimtąją kalbą: "Ant galo, apsakinėkite žodį Dievo: Žemai-

čiuose — žemaitiškai, dalyje vyskupystės lig šiolei prie Lietuvos prigulinčioje — lietuviškai, Kurše — latviškai arba vokiškai, žodžiu sakant, tą kalbą teikite, kurią suprant didesnė dalis klausytojų jūsų".

Tokią naujasis vyskupas nustatė savo kunigams programą. Ir reikalavo, kad ji būtų vykdoma. Buvo nelengva su senesniais, inercijoje paskendusiais kunigais. Vienas pagyvenęs kunigas, apskūstas už neblaivumą, atvykęs į Varnius, mėgina suminkštinti vyskupo širdį senų laikų atminimais: "Ar atmeni. Ganytojų, — sako, — kaip anuomet mudu kiauleles ganėva? — Gerai, gerai, ojczenu! Apie tai paskui. O dabar prašome į Rokytus rekolekcijų atsėdėti". Kan. Tumas, kuris tai pasakoja, prideda: "Vyskupas viską iškentė, nenusileido; bėrė į visas šalis pabarimus, perspėjimus; mėtė baudžiamuosius iš vieno galo vyskupijos į antrą galą, už 150-200 varstų be gelžies kelio, ir veik neduodamas skrynių išrišti, mėtė atgal už 200 varstų. Kol privarė 'prie pakaros', kol senoviškai išauklėtieji kunigai suprato, nieko neįveiksi neperlaužiamo, atkaklaus žemaičio; — tai kur kas geriau bus, pasirūpinus veikliu savo gyvenimu, apšviesta inteligencija, literatūros darbais, blaivybės platinimu įgyti kuogeriausią Ganytojo nuomonę. Ir stelgės. Ir pasidarė akli jo valios vykdytojai" (Pastabos, psl. 185).

Kaip kunigai "stelgės", matyti iš įvykio su Žeimelio filialistu, kuris 1869 metais, rusams spaudžiant, kad pamaldose būtų vartojama rusų kalba, persistengė ir po mišių atgiedojo maldą už carą rusiškai. Vyskupas apie tai išgirdęs, reikalavo pasiaiškinti. Filialistas atrašė susijaudinęs: jo tikėjimas į visas dogmas esąs nepajudinamas, niekuomet savo gyvenime nemanęs ieškoti svetimų dievų, esąs pasirengęs kentėti ir mirti už katalikų Bažnyčią. Nuoširdžiai gailėdamasis dėl savo pasielgimo, kad buvęs papiktinimo priežastimi, prašęs atleidimo arba kitiems perspėti nubaudimo, kurį jis priimsias su sūnišku paklusnumu (plg. Alekna, psl. 237). Tas pavyzdys gražiai parodo, kokių vaisių buvo pasiekęs vysk. Valančius per tuos beveik 20 savo ganytojavimo metų.

Kunigai buvo vyskupo padėjėjai ne tik tai sakramentų teikime ir Dievo žodžio skelbime, bet taip pat parapijinių mokyklų išlaikyme, vaikų religinių tiesų mokyme, suaugusiųjų švietime, brolių veikloje, o ypačiai blaivybės skleidime. Valančius gerai suprato, kad neužtenka kitus raginti neragauti degtinės, — reikia, kad patys kunigai duotų gerą pavyzdį. Viename aplinkraštyje kunigams rašė: "... kad nebūtume panašūs į pariziejus, kuriuos Kristus kaltino, jog uždeda kitiems sunkenybes, o patys nei pirštu paliest nenori, išreiškiu visiems meilingiems Kristuje kunigams tą mano karščiausią linkėjimą, kad nei patys negertų, nei kitiems taipogi nerodytų degtinės arba romo, ir taip parodytų, jog tapo savo ganomiems žmonėms pavyzdžiu" (Alekna, psl. 86).

Valančius taip pat matė, kaip svarbu, kad kuo daugiau žmonių išmoktų bent skaityti. Todėl jis, tapęs vyskupu, ragino kunigus prikalbinėti tikinčiuosius, kad jie namuose patys mokytųsi skaityti. Kalėdojant liepė surašinėti visus skaityti mokančius. Alekna, pavyzdžiui, duoda Rietavo dekanato statistiką (psl. 67). Ten tarp 1853 ir 1863 metų, t.y. dešimt metų laikotarpyje, mokančių skaičius daugiau negu dvigubai pakilo, o tokioje Plungės parapijoje net pašešiagubėjo: nuo 1037 mokančių skaityti 1853 metais pašoko iki 6667 (1863 metais).

Žemaičių vyskupija Valančiaus laikais tapo tarsi pašaukimu į kunigus rezervuaras kitoms vyskupijoms, ypačiai Vilniaus ir Mogiliovo, bet taip pat ir Tiraspolio bei Minsko. Pavyzdžiui, 1853 metais 12 iš Žemaičių vyskupijos kilusių klierikų prašė "litterae dimissoriales", kad galėtų tapti kunigais Vilniaus vyskupijoje; 1856 m. tokių buvo 21, 1859 m. — 10, 1875, Valančiaus mirties metais — net 32. Panašiai Mogiliavo arkivyskupijoje 1853 metais perėjo 22 iš Žemaitijos kilę klierikai (Alekna, psl. 202). Tai rodo, koks turėjo būti Žemaičiuose gyvas tikėjimas, kad tiek daug jaunuolių pasišvėsdavo Dievo tarnybai toli nuo savo gimtinės, dažnai tarp svetimų kalbų ir papročių žmonių. Reikia nepamiršti, kad ir pačiai Žemaičių vyskupijai reikėjo jaunų kunigų. Jais ruošė-

si Žemaičių seminarijoje, pavyzdžiui, 1854 metais 90, 1851 m. — 112 klierikų (Aleksna, psl. 199).

Žinoma, buvo ir tokių kunigų, kurie nemokėjo ar nenorėjo prisitaikyti prie vyskupo siekiamo idealo, kuriems labiau rūpėjo gera vieta, ramus, patogus gyvenimas, savos naudos, savų reikalų virš visko statymas. Ypačiai karjeristų, prisiplakėlių, valdžiai pataikūnų Valančius nemėgo. Jų atžvilgiu vyskupo raštuose išliko karčių, net, sakytume, kandžių pasisakymų. Apie kanauninką Juozapą Ginotį, kurijos oficiolą tuo metu, kai Valančius buvo paskirtas kunigų seminarijos rektorium, savo užrašuose pastebi: „žmogus silpno proto, kaip Ginotis, visados kaip vijoklis turi kabinėtis stipresniųjų, jei nori vietoje pabūti“ (Pastabos, psl. 26). O kanauninką Joną Gintilą, kuris, Valančiui seminarijoje rektoriaujant, valdė vakuojančią vyskupiją, iš kurio jis pats vėliau perėmė tą didžiulę dieceziją ir kuriam ingreso metu iš giliausios širdies dėkojo už tai, kad „tanta cum probitate et diligentia“ (su tokiu stropumu ir rūpestingumu) šešerius metus ėjo Kapitulos vikaro pareigas, taipgi tą patį Gintilą po jo mirties 1857 metais rašytoje trumpoje biografijoje piešia gan tamsiomis spalvomis. Vilniuje buvęs prisikasęs iki profesoriaus Vyriausioje seminarijoje, bet pasirodęs tam darbui netinkamas. Buvęs tada paskirtas į Žemaičių kapitulą. Apie tai Valančius: „Čia jaunas (buvo jau 34 metų), kaip jį vadindavo, kanauninkėlis neturėjo ko veikti. Iš nuobodžio kiauromis dienomis važinėdavo ar medžiodavo. Dažnai medžiojo su dvarininkais, dažniau pats vienas žiurkinėjo po pelkes aplink Varnius...“ (Raštai, I psl. 487). Vėliau Gintilą nuvažiavęs į Petrapilį. „Ir čia, — rašo toliau Valančius, — kaip ir kitur visur, kun. Gintila tegalvojo apie savo iškilimą... Geisdamas visur išsitaisyti kelią, tapo tikras valdžios pakalikas“ (ten pat). Jau po 1831 metų sukilimo kartą kan. Gintilą užsukęs į Alsėdžius, bet ten prel. Smigelskis, vyskupo kapelionas, jį „tiesiog nepadoriai priėmęs“. Už tai įskundė prelata valdžiai kaip maištininką, labai pasidarbavusį 1831

metais, kai šis iš tikrųjų visą sukilimą prasiirgęs lovoje plaučių uždegimu. Mirus Žemaičių vyskupui Juozapui Amulfui Giedraičiui, Gintilą išsirūpinęs iš caro sau nominaciją į vyskupus, bet popiežius jo nepatvirtinęs; Grigalius XVI ant pristatymo rašto savo ranka užrašęs: „Gintylle nunguam episcopus!“ (Gintilą niekad nebus vyskupu). Visa tai susumuodamas Valančius duoda tokią jo charakteristiką: „Kun. Gintilą buvo žmogus vidutinio ūgio, plikas, turėjo vieną akį žvairą; tabaką gėrė ir cigarą rūkė; kalbėjo labai daug, nieko kito neprileisdamas kalbėti; vyskupiją valdė raštais, pats neišvažiuodamas sėdėjo Alsėdžiuose. Šlovės žmonėse jokios neturėjo..(Raštai, I, psl. 490). Istorijos teismas yra tikrai nepermaldaujamas. Žmogus manėsi kažko pasieksiąs, kažkokios garbės sulauksiąs. Ir štai viskas tik pelai! Su vėju nudulkėjo. Liko tik vardas, bet vardas visai ateičiai kaip neigiamo pavyzdžio, pajuokos simbolis.

Tuo gal čia ir dėkime tašką. Prisiminėme du iškilius lietuvius, šių metų jubilatus, kunigus, kreipusius didelį dėmesį į kunigus. Pirmasis mums jau tolimas, nors tarptautinėje plotmėje dėl savo gausių raštų daug plačiau žinomas. Antrasis mums tikrai artimas ir šiandien dar tebespinduliuojąs savo ganytojiškos ugnies šilimą. Savo prieš mirti rašytame, nors ir nepaskelbtame, ganytojiškame laiške jis visus ragina: „Ką per kiau-rą amžių savo jums sakiau, tai šiandieną dar jums priminsiu: Turėkitės vieros katalikų, nes atstoję nuo tos, pražūsite. Negailėkitės dėl jos išlaikymo nei turtų, nei žemės, nei pagaliau gyvybės, nes to viso verta yra garbė dangaus, kurią gali uždirbti tikrai katalikų vietoje“ (Pastabos, psl. 169).

Kad gerieji lietuviai katalikai ir šiandien, daug sunkesniuose bandymuose negu prieš šimtą metų, lieka ištikimi savo tikėjimui, yra nemažas ir vyskupo Valančiaus nuopelnas. Be abejo, jis meldžias — kaip pažadėjo, užbaigdamas savo ganytojinį atsisveikinimo laišką — „meldžias ir antrame amžyje už mus, kaip už vaikus savo, taip kaip meldėsi gyvas būdamas. Meldžia Viešpatį, idant išlaikytų čielybėje viera katalikų“ (ten pat).

Ada Karvelytė

VISI SAVAIP KELIAUJAME

Visi savaip keliaujame,
Ir puolame, ir keliamės,
O kelias mūs gyvenimo raizgus.
Nėra čia išrinktų nei prakeiktų,
Tik esam tai, kas esame —
Nėra velnių čia su ragais
Nei angelų.

Visi savaip mes mylime gyvenimą
Su nukamuota širdimi
Ir sopuliu aitriu...
Jei nusijuokti kartais
Iš gyvenimo ir bandome,
Dažnai mes juokiamės
Ne tuo juoku.

NEŽINOJIMAS

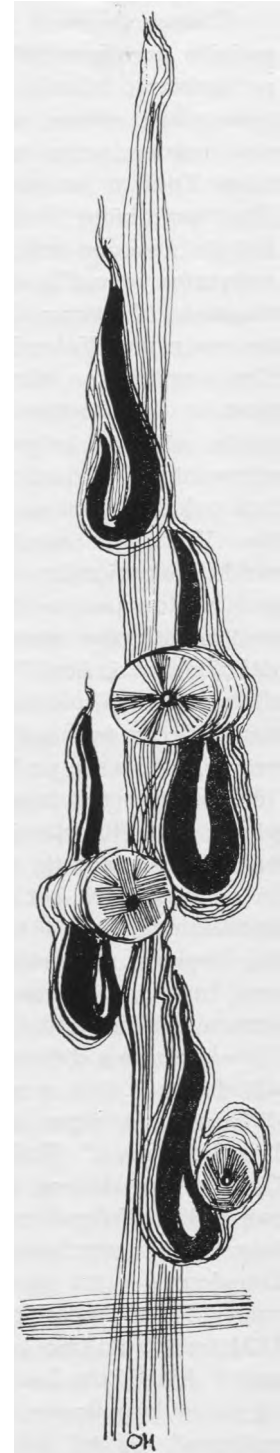
Praeis diena,
Praeis dar daug dienų,
Ir niekas man nepasakys,
Kas tų buvai...
Mačiau tave nedaugai kartų,
Mačiau tik viena kartą...
Tų atėjai — ir išėjai.

KAIP Į TEN SUGRĮŽTI

Neateis sesulė,
Neateis močiutė,
Ilgų bus ir liūdna
Čia kapely būti.

Siela, klajūnėle,
Nerami širdele,
Tų nepailsėsi
Svetimaj žemelėj...

Kaip į ten pareiti,
Kaip į ten sugrįžti,
Kad akis užbertų
Gintarinės smiltys...

ALCIDE DE GASPERI — ITALIJOS PRIKĖLĖJAS (1881-1954)

7. VENCKUS. S.I.

Tokių žmonių, kaip Alcide de Gasperi, žmonijos istorijoje ne dažnai pasitaiko. Jie yra savo tautai ir visai žmonijai tikra Dievo dovana. Jie praturtina žmoniją savo mintimis, darbais ir kūryba. Be to, jų meilė žmogui ir noras tarnauti žmonijai iškelia žmogiškosios egzistencijos vertę — juk žmogus šiame pasaulyje yra pati aukščiausioji vertybė.

Jeigu zoologas nori pažinti kokią nors gyvulį ar paukščių rūšį, jis paima vieną tos rūšies gyvulį ar paukštį, gerai išstudijuoja jo kūno sudėtį, papročius, veisimosi būdą. Kiti tos rūšies gyvuliai ar paukščiai jau jam visai neįdomūs, nes jie bus tokie pat, kaip ir tie, kuriuos jis išstudijavo. Žmogiškoji egzistencija yra visai kitokia. Kiekvienas žmogus yra skirtingas. Žmogus yra ne tik toks, koks jis gimė, koki Dievas sutvėrė, bet ir toks, koks jis pats pasidarė. Žmogus, turėdamas protą ir laisvą valią, pats savo asmenybę keičia ir tobulina.

De Gasperi, be abejo, turėjo daug dirbti, studijuoti, vargti, iki susikūrė tokią asmenybę, kad galėjo atstatyti karo suvargintą Italiją. Italija išsikovojo nepriklausomybę 1870 m. Tai buvo pirmasis tautos prisikėlimas, kurį italai vadina *II Risorgimento*. De Gasperi Italijai iškovojo *II Secondo Risorgimento* — antrąjį prisikėlimą. Ne be reikalo italai jį vadina *II Ricostruttore* — antruoju Italijos kūrėju.

DE GASPERIO JAUNYSTĖ

Jis gimė italų apgyventoje srityje, vadinamoje Trentino, kuri buvo jėga prijungta prie Austrijos. Jo tėvas buvo policininkas. Jį kilnojo iš vienos vietos į kitą, bet Alcide gimė mažame miestelyje arti Tridento, apsupame Dolomitų kalnų. Tuose kalnuose gyveno paprasti, padorūs žmonės, neturtingi žemdirbiai. Kiekvienas turėdavo kvepiantį vynuogyną ir gamindavosi vyną, nes italai be vyno negali apsieiti. Jiems vynas yra ne

tiesk gėrimas, kiek valgis. Jeigu kas Italijoje negeria vyno, tai yra laikomas keistuoliu. Neturtingų kalnų gyventojų maistas buvo labai kuklus. Daugiausia valgydavo tam tikrą patiekalą iš kukurūzų, panašų į mūsų kugelį ir vadinamą polenta. Tą polentą italai dar vadina neturtingųjų duona.

Baigęs pradžios mokyklą ir gimnaziją, Alcide išvažiavo studijuoti į Vieną, nes Trentino srityje universiteto nebuvo. Pasirinko filologiją — germanistiką ir lotynų bei graikų kalbas. Jo užsibrėžtas tikslas buvo mokytojauti, užsidirbti pragyvenimą ir pasišvęsti proletariatui. Mokėsi gerai, tik iš tėvų labai mažai pinigų tegaudavo. Pats prisipažįsta, kad dažnai būdavo alkanas ir kentėdavo šaltį. Dažnai eidavo į pranciškonų vienuolyną ir ilgai stovėdavo su puoduku eilėje, kol broliukas įpildavo vieną kitą samtį vienuoliškos sriubos.

Viena yra žinoma savo grožiu: parkais, didingais rūmais, teatrais, opera. Mieste buvo daug prabangos, bet priemiesčiuose gyveno varguoliai. Blogiausia buvo tai, kad ponai manydavo, jog jiems netinka bendrauti su neturtingaisiais, tai esą prieš etiketą. Bet De Gasperio buvo visai kitoks etiketas. Jis taip elgėsi su Vienos darbininkija, kaip su Trentino vargingais ūkininkais, iš kurių ir jis pats buvo kilęs. Dažnai jis kalbėdavo apie krikščioniškąjį broliškumą.

DE GASPERIO SOCIALINĖ MOKYKLA

Didžiausias De Gasperio politinis-socialinis mokytojas buvo kun. Luigi Sturzo (1871 - 1959), kuris 1919 m. įsteigė krikščionių demokratų partiją, vadinamą *Partito Popolare*. Kai Mussolini Italijoje paėmė valdžią ir pradėjo su popiežium derybas dėl nepriklausomos Vatikano valstybės, paprašė popiežių, kad uždarytą tą partiją. Popiežius taip ir padarė. Kun. Sturzo išvyko į ištremimą, pradžioje į Angliją, o vėliau į JAV. Ištremime išbuvo 20 metų. Per visą tą laiką jo įsteig-

Alcide De Gasperi

toji partija Italijoje veikė pogrindyje. De Gasperi, be abejo, apie visa tai žinojo. Gyvendamas Austrijoje, jis susipažino ir su kitu panašios partijos šulu, prelatu Ignacu Seipel, iš kurio taip pat daug ko išmoko.

Prel. Seipel galvojo, kad valstybė turi būti pluralistinė: jai turi priklausyti įvairių rasių, partijų, religijų ir įsitikinimų žmonės. Jis nepriėmė nei socializmo, nei marksizmo, kuris visus žmones skirsto į proletarus ir kapitalistus, į darbininkus ir išnaudotojus.

DE GASPERI IR MUSSOLINI

Pirmą kartą juodu susitiko 1909 m. Tri-dente. Mussolini buvo pakviestas į Giordano Bruno minėjimą, kur turėjo kalbėti. Mussolini tada buvo socialistų partijos sekretorius. Savo kalba jis lyg ir iššaukė De Gasperį į politinę dvikovą. Jis ragino darbininkus kelti revoliuciją, sakė, jog reikia atimti turtus iš kapitalistų. Aiškino, jog Bažnyčią istoriškai galima padalinti į dvi dalis: pirmoji — iki 1890 metų, o antroji — nuo 1890 metų. Pirmoje dalyje Bažnyčia priešinusis

bet kokiam darbininkijos judėjimui, o antroje "gudrus popiežius" savo enciklika "Rerum Novarum" įsakė veikti krikščioniškai demokratijai. Bet visa tai esanti tik apgavystė.

De Gasperi neturėjo daug laiko pasiruošti atsakymui, bet atsakė labai paprastai: revoliucijos nebus nei rytoj, nei už mėnesio, reikia tik veikti, kad darbininkai gautų iš fabričių geresnį atlyginimą. Šiam tikslui pasiekti nėra būtina revoliucija, yra ir kitokių būdų.

Tada socialinėje srityje buvo dvi kryptys: liberalizmas su šūkiu "laissez faire, laissez passer" ir kolektyvinė socialistų prievarta. De Gasperi stovėjo viduryje.

Fašizmo metu De Gasperi nieko negalėjo daryti. Jo partija veikė tik pogrindyje. Jis pasitraukė į Vatikano valstybę ir dirbo bibliotekoje, kataloguodamas knygas pagal JAV kongreso bibliotekos sistemą. Ten jis atrasdavo įdomių knygų, kurios kitiems nebūdavo prieinamos. Kiekvieną rytą eidavo į mišias, kasdien kalbėdavo rožančių. Parsikvietė ir savo šeimą — žmoną su šešiomis mergaitėmis.

De Gasperi pirmiau buvo Austrijos parlamente, paskui, kai Trentino buvo prijungtas prie Italijos, buvo ir Italijos parlamento narys, o dabar — tik paprastas bibliotekos valdininkas. Jau artinosi prie 65 metų, tad ko begalėjo laukti iš gyvenimo? Mussolini prašė popiežių, kad De Gasperį išvartų, bet popiežius griežtai atsisakė. De Gasperi buvo labai doras žmogus ir geras šeimos tėvas.

Po Italijai nepasisekusio II pasaulinio karo fašizmas sugriuvo. Mussolinio likimas buvo labai liūdnas. Jis buvo areštuotas ir nugabentas į Abruzzo kalnus, netoli Romos. Ten yra maždaug 3 km aukščio kalnas, vardu Gran Sasso. Tame kalne, gal kokių 2 km aukštumoje, yra turistams viešbutis, į kurį galima patekti tik siaurais kalnų takeliais. Tame viešbutyje buvo apgyvendintas buvęs Italijos dučė, manant, kad toji vieta yra saugi, iš ten niekas jo negalės pagrobt. Tačiau įvyko tikrai neįtikėtina staigmena — drąsus vokiečių karininkas mažu lėktuvėliu išdrįso

nusileisti prie viešbučio esančioje mažoje aikštelėje, pagrobti dučę, vėl pakilti ir jį nuskraidinti į šiaurės Italiją. Ten jis buvo netrukus italų partizanų nužudytas, o jo kūnas išniekintas. Taip baigė savo gyvenimą tas ambicingas Italijos vadas!

Italijoje buvo paskelbti rinkimai. Dėl valdžios varžėsi daugelis partijų: socialistai, komunistai, krikščionys demokratai ir kt. Komunistai, norėdami išnaudoti pamaldžių italų jausmus, Romos ir kitų miestų namus apkabinėjo įvairiais plakatais su užrašais: "Lai gyvuoja Kristus, pirmasis komunistas! Lai gyvuoja Leonas XIII, komunistų popiežius!" ir t.t. Vis dėlto tie šūkiai žmonių nepagavo, ir laimėjo krikščionys demokratai. De Gasperiui buvo pavesta sudaryti vyriausybę. Darbas nebuvo lengvas, nes nemaža

balsų buvo gavę ir komunistai bei socialistai. De Gasperį vertino ir jo politiniai priešai. Komunistų vadas Togliatti kartą pasakė, kad De Gasperi yra "doras darbininkas, su kuriuo galima drauge dirbti".

Ministeriu pirmininku De Gasperi išbuvo pusdevintų metų. Jis buvo ir užsienių reikalų ministeris. Su kitų valstybių vyriausybėmis sugebėjo palaikyti draugiškus santykius, kas karo suvargintai Italijai buvo labai svarbu. Daug paramos gavo iš Amerikos ir galėjo tuoj puikiai atstatyti praūžusio karo griuvėsius.

1954 m. rugpiūčio 19 d., ištiktas širdies priepuolio, mirė savo tėviškoje, Trentino krašte. Palaidotas Romoje, Šv. Lauryno bažnyčioje, kur yra palaidotas ir popiežius Pijus IV. Italai De Gasperį laiko šventuoju.

ŽMOGAUS GYVENIMAS

IVAN FRANKO

Ivan Franko, ukrainiečių poetas, rašytojas, kritikas ir istorikas, kilęs iš Galicijos, dažnai buvo suimamas ir etapais varinėjamas anuometinėje Austro-Vengrijoje, o dar labiau nepageidaujamas buvo carinėje Rusijoje. Jo poezija — tai ukrainiečių tautos istorija, kuriai jis skyrė visas savo jėgas ir kovojo, norėdamas ją išauklėti ir paruošti nepriklausomam gyvenimui. Po Taraso Ševčenkos — jis žymiausias ukrainiečių poetas.

Legendoje "Žmogaus gyvenimas" poetas filosofas alegoriškai vaizduoja žmogaus kūno silpnumą bei trapumą, kuris kiekvienu metu gali atsisakyti tarnauti. Taip pat vaizduoja pavojus, kurie gresia žmogaus gyvenimui ir baigia pabrėždamas, kad tik vienas dalykas sušvelnina buitį — broliška meilė, kuri yra aukščiausias dalykas visame gyvenime.

Čia duodame šios legendos neeiluotą vertimą.

P. Gaucys

Tai buvo Indijoje. Negyvenama dykuma ėjo žmogus. Staiga jį puolė alkanas liūtas. Pamatęs žvėrį iš tolo ir išgirdęs jo mauro-

jimą, keleivis iš visų jėgų pasileido bėgti. Ir štai besigelbėdamas, jis pribėgo gilią duobę. Jis nebegalėjo grįžti atgal ar kur nors pasislėpti, o liūtas vis artėjo. Žmogus mato, kad virš tos daubos, virš uolėtos pakriūtės, pakeliui į bedugnę, laibas berželis auga plyšyje, į saulę keldamas virš prarajos savo žalią viršūnelę. Nieko negalvodamas, keleivis stvėrė tą berželį ir, rankomis besilaikydamas už jo kamieno, pakibo virš jo tamsios bedugnės, kojomis ore mostagudamas, iki į ką nors tvirtesnį galės atsiremti. Ir štai, nugalėjęs mirtiną šiurpulį, giliai atsiduso. Ir ryžosi tada, vargšelis, atsargiai apsidairyti: kur jis ir kas su juo atsitiko?

Pirmas jo žvilgsnis krito į medelio šaknis, kuris nelaimėje jam buvo vienintelė atrama. Bet ar jam nesivaideno? Žiūri — dvi pelės: viena balta, kita juoda, sutartinai, uoliai, paskubomis, nepaliaujamai dantimis graužia medžio šaknis. Lyg pasamdytos, nagais greitai kasa žemę atramai pagrauzti ir, po ją pasirausęs, sugriauti.

Staiga vėl žmogui suvirpėjo širdis. Kaip tik tą akimirką nuožmus liūtas sustojo ties

dauba, pamatė keleivį ir įtužusiu maurojimu pažadino aidą. Negalėjo jo pasiekti, bet įnirtusiai pykdamas, žiūrėjo iš kalno, šokinėjo, draskė žemę ir laukė, kada keleivis vėl į viršų brausis.

Vargšas žmogus pažvelgė į bedugnės tamsybę ir pamatė, kad pačiame daubos dugne baisus slibinas raitosi ir, plačiai prازیojęs alkanus nasrus, godžiai laukia, kada nuo atkrantės nukris grobis.

Žmogui aptemo akys, sugėlė širdį ir šaltas prakaitas išpylė visą kūną. Ir girdi jis, lyg kad po kojomis atrama linguoja. Žvilgterėjo — ir apmirė! Tai gyvatė, į kamuolį susivyniojus ant iškyšulio snaudžia. Žmogus norėtų surikti, bet riksmas apmirė, baimės nuslopintas. Norėtų melstis, bet siaubas užgniauzė ir mintį apie Dievą. Lyg šaltas lavonas, jis kabojo, žinodamas, kad netrukus pelės šaknis pagrauš, ir į koją gyvatė įsisurbs, ir jėgos išseks, ir jis nukris į bedugnę, į slibino nasrus.

Ir čia — o stebuklas! Ant berželio šakų bedalis žmogus pamatė kamanių lizdą. Vos įmatomame plyšyje sustingo medaus lašai, o kamanės išlėkė į laukus ieškoti grobio. Ir žmogus labai įsinorėjo paragauti medaus. Visas jėgas sukaupęs, jis pasistiebė į viršų, lūpomis prisilietė prie to plyšio ir ėmė čiulpti. Ir iškart lyg kažkas būtų nuritęs nuo širdies sunkų akmenį. Medaus saldumas ūmai jį privertė užmiršti liūtą, maurojusį viršuje, virš jo galvos, ir peles, įniršusias graužusias šaknis, ir slibiną, apačioje grašiusį, ir gyvatę, po kojomis šnypščiusią. Viską, viską užmiršo tas žmogus, radęs šykščiuose medaus lašeliuose nuostabų, begalinį rojaus malonumą.

Išmintingasis Buddha, Azijos švyturys, dvasios akimis matė tą nuotykią ir tikintiems taip apie tai kalbėjo: "Broliai, tas keleivis — tai kiekvienas mūsų. Gyvenimas sunkus, gamta mums priešiška, ir tūkstančiai nelaimių bei vargų iš visų pusių visur mus supa, kaip tą keleivį, pakibusį virš bedugnės. Alkanas liūtas virš mūsų — tai mirtis. Slibinas apačioje — tai amžina užmarštis, ji kiekvieną pasiruošusi praryti. Dvi pelės — tai laikas, diena ir naktis, kurios ne-

paliaujamai graužia mūsų gyvenimą. Gyvatė po mūsų kojomis, broliai, — tai mūsų kūnas, silpnas ir ligotas, savo nepastovumu galįs kiekvieną akimirką atsisakyti mums tarnauti. O berželis, į kurio laibą kamieną įsikibo keleivis, beieškodamas išsigelbėjimo, — tai žmogaus atmintis, trumpa, nepastovi, ir nėra mums, broliai, išeities iš sielvarto, nėra mums išsigelbėjimo. Tik viena mums priegloba — ir jokia jėga jos niekad iš mūsų negali atimti — tai tikros meilės ir brolybės palaima, tas nuostabus medus, kuris vienu lašu žmogaus gyvenimą daro neišmatuojamą, iškelia sielą virš bet kokio nerimo, aukščiau visų praeinančių liūdesių, į pilnus šviesos ir laimės plotus. Broliai, greičiau gerkit tuos lašus! Nes tik tai, ką girdi jūsų širdis, kuo pilna jūsų krūtinė ir kuo gyvena siela, tik meilės ir pagarbos palaimoje savo draugams, viltyje ir siekime turųjų sferų aukštumų glūdi mūsų laimė".

DĖKUI JUMS!

(Vytenio Statkaus pasakyta kalba, Kauno Jėzuitų gimnazijos sukakti švenčiant Čikagoje, Jaunimo centre)

Gali kam atrodyti sentimentalų, taigi mums nederama, kad jaunystės, gimnazijos laikų prisiminti susirinkome jau gyvenimo vidurį peržengę vyrai. Šiame materializmu gyvenančiame krašte tai gali atrodyti nereikalinga ir nerealų. O vis tik taip nėra.

Jau tas faktas, kad šiandien esame čia, šioje salėje, rodo, kad Kauno Jėzuitų Gimnazijoje prieš keliasdešimt metų išgyventas dienas ir dabar dar laikome esant vertingas ir prasmingas mūsų dabartiniame gyvenime. Ne visi vienodai paaiškintume kodėl, bet visi sutiksime, kad tas laikotarpis nėra mums nublukęs ir dabar.

Baltuose Jėzuitų Gimnazijos rūmuose, senojo Kauno širdyje, esame dažnai girdėję ir patys kartoję senovės išminties trupinėlių: "Non scholae, sed vitae discimus". Kaip ir visi jauni vyrukai, neturėdami gyvenimo patirties, bandydami išnarplioti pasaulinių

klasikų stiliaus prašmatnybes, lauždamiesi per matematikos formulių painingas, neretai suabejodavome: argi visa tai bus man kada reikalinga? Būdami dar šiaip taip drausmingi, o gal daugiau prisibijodami viršum mūsų galvų kybančios dvejetų grėsmės, neturėdami jokio galimumo kur "aukščiau" apeliuoti, dirbome, mokėmės, kaip mums tada atrodė, daugiausia tai mokyklai.

Savo dabartiniame gyvenime gal ne visi kasdien naudojames iš gimnazijos išsineštomis žiniomis, kaip traukti kubinę šaknį, gal ne visi originalo kalba laisvai skaitome Ovidijų, Homerą, Goetę ar Moljerą. Tai lyg ir patvirtintų teigimą, kad daug anų dienų mokslo buvo mokyklai, o ne gyvenimui. Ar jau iš to galime daryti išvadą, kad Jėzuitų Gimnazija, kaip mokomoji institucija, buvo nepasisekusi, kad tai buvo fiasco?

Dabar, jau būdami daugiau negu vidutiniškai turtingi, ne tiek materialiniais turtais, kiek gyvenimo patirtimi, matę ir šalto, ir karšto, manau, galime į tą klausimą atsakyti: Jėzuitų Gimnazija tikrai nebuvo fiasco!

Jeigu mokomosios institucijos uždavinį manytume esant tik faktų ir pinigais pasveiriamų sugebėjimų įdiegimą (kaip tai didele dalimi matome šios šalies mokyklose), tai Kauno Jėzuitų Gimnazija tokio uždavinio nebūtų atlikusi. Tačiau savo akimis matome, kokius, neretai net tragiškus, rezultatus duoda toks pragmatizmas mokykloje.

Deja, ne iš tiesioginio liudininko teko girdėti apie tokį įvykį.

Vienas padorus žmogelis mirė ir buvo priimtas į dangų. Kaip naujoką, senesnieji dangaus rezidentai pasisiūlė pavedžioti ir supažindinti su jo norimais žymesniais šventaisiais. Naujasis atvykėlis pirmiausia pasiprašė nuvedamas pas šv. Pranciškų. Nuėjo. Žiūri, šv. Pranciškus sėdi ant debesėlio, apie jį bėgioja, šokinėja visokie gyvuliukai, skraiduoja paukšteliai, drugeliai, o jis juos visus kalbina. Gražu! Dar, sako, noris pamatyti tą garsųjį Bažnyčios daktarą, šv. Tomą Akvinietį. Nuėjo ir pas jį. Lentynų lentynos prikrautos knygų, tarpe tų lentynų stovi didžiulis rašomasis stalas, apkrautas knygo-

mis, rankraščiais, už kurių matyti tik šv. Tomo viršugalvis ir girdėti rašomosios plunksnos girgždėjimas. Tikrai išpūdinga! Dabar, sako, norėtų dar pamatyti šv. Ignacą Lojolą, kuris įsteigęs tą taip garsų jėzuitų ordiną. Ne, sako jam, negalima. O kodėl gi ne? Šv. Ignacas dabar labai užimtas. O ką gi jis veikia, Švenčiausiai Trejybei rekolekcijas veda!

Tur būt, visi sutiksime, kad, kaip ir visi per lūpų lūpas keliavę pasakojimai, taip ir šis, bus bent kiek perdėtas. Bet, manau, jame slypi ir krislelis tiesos.

Dar ir dabar tenka girdėti, kad Jėzuitų Gimnazijon tėvai siųsdavę savo pačių ir kitų mokyklų nebesuvaldomus sūnelius. Gal kai kada taip ir yra buvę, bet visi gerai atsimename, kad daugeliu atvejų tėvai jėzuitai, geriau negu kas kitas, sugebėdavo pasiekti savo auklėtinio berniuko sielą, puoselėti ir ugdyti jo asmenybės gerąsias savybes ir aptramdyti neigiamąsias. Čia gal ir yra tikroji šv. Ignaco išminties kibirkštis, per jo įsteigto ordino narius pasiekusi mūsų laikus ir mūsų kraštą. Tai ir yra svarbiausias tėvų jėzuitų įnašas moderniosios Lietuvos gyvenime, rengiant šimtus jaunų lietuviukų būsimam gyvenimui, kuris, deja, buvo ne toks, kokio tikėjomės ir kokiam ruošėmės. Įvairiomis progomis savo gyvenime esame atsidūrę prieš gausias ir įvairias krizes. Išėitės ir sprendimo ieškodami, esame rėmęsi Jėzuitų Gimnazijoje gautais moralės, tiesumo ir išminties pagrindais. Eidami per gyvenimą, turėdami mastelį jo reiškiniams vertinti, lengviau radome teisingą ir prasmingą kelią.

Šiandien galime džiaugtis ir didžiulis, kad iš mūsų eilių iškilo gražūs skaičius vertingų vyrų, daug davusių ir tebeduodančių Lietuvai ir pasauliui. Jų tarpe yra kenčiančios Bažnyčios Lietuvoje vyskupas Vincas Sladkevičius, Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto energingasis pirmininkas dr. Kęstutis Valiūnas ir ilga eilė kitų mokslininkų, visuomenininkų, kultūrininkų, įvairių profesijų žymūnų, sėkmingų biznierių. Galime būti tikri, kad prieš pavergtoje Tėvyneje likusieji mūsų kolegos, kurie dar prie-

šo nesunaikinti, kiek galėdami dirba Lietuvos naudai. Kaip ir visur kitur gyvenime, mūsų dauguma liko tylūs, kuklūs žmonės, kurie gyvenimui duoda įnašą savo sąžiningu kasdieniniu darbu, kuris žmonijai yra tiek pat reikalingas, kaip ir talentais turtingų žymūnų darbai.

Negalime tyliai praleisti ir to fakto, kad nė vienas iš mūsų eilių nebuvo ir nėra aukštai iškilęs, tarnaudamas vienokiems ar kitiems Lietuvos priešams.

Jėzuitų Gimnaziją, tokią, kokia ji buvo, padarė ne jos istorinės sienos, bet joje dirbę žmonės — jėzuitai ir pasauliečiai. Nemaža jų buvo svetimšaliai, bet jie visi, tiek svetimšaliai, tiek lietuviai, į gimnazijos, kaip mokomosios ir ugdomosios institucijos kūrimą ir tobulinimą, įdėjo daug daugiau darbo, pasišventimo ir širdies, kaip kad būtų buvę galima laukti, jei jie būtų dirbę tik už materialinį atlyginimą. Esame tikri juos buvus šviesius idealistus. Juos prisimename su malonumu ir, daugelio atveju, deja, pavėluota pagarba ir įvertinimu. Vienų jau nėra gyvųjų tarpe, kitiems čia atvykti neleido susikaupusi metų našta ar jos palydovai — negalavimai. Dėl tų pačių priežasčių čia pasigendame ir daugybės savo kolegų. Jiems visiems, grįžusiems pas mūsų visų Kūrėją, priklauso mūsų pagarbų prisiminimas ir malda.

Esu tikras, kad pasaulio Kūrėjas savo darbo šešiomis biblinėmis sutvėrimo dienomis nėra baigęs, mes patys matome, kad Jis pasaulį ir toliau gerina, tobulina, panaudodamas Jam savo gyvenimą pašventusių žmonių protą bei rankas. Kas tokį darbą dirba, gali būti tikras, kad jis yra įrankis paties Kūrėjo rankoje. Jūs, malonūs mūsų buvę mokytojai, čia esą ir nebesą, esate gyvas tos tezės patvirtinimas ir įrodymas. Tikiuosi, kad kalbu visų vardu, sakydamas, kad jaučiamės esą laimingi ir didžiuojamės buvę Kauno Jėzuitų Gimnazijos auklėtiniai. Esame Jums dėkingi už Jūsų pastangas, darbą, supratimą, kantrybę ir meilę, dirbant su mumis anuo metu, kada iš Jūsų reikalavome visa to labai daug ir labai dažnai, o mato mūsų vaisių buvo taip maža. Dėkui Jums!

SKAIDRIEJI PRAEITIES ŠVYTURIAI

JUOZAS PRUNSKIS

Mes daug žinome iš savo istorijos politinių įvykių ir garsenybių, bet daugeliui mūsų pasilieka visai nežinomi dvasios kultūros bruožai tų, kurie mums pasiliko ant praeities pjedestalo pastatyti švyturiais. O jų vidinis taurumas lygiai turėtų būti atskleistas ir neužmirštas.

Prisiminkime keletą tos rūšies faktų. Tadas Kosciūška, kovotojas dėl laisvės, iš vienos pusės buvo ryžtingas žygiuose, bet iš kitos pusės buvo švelnios sielos humanistas. Jam 1816 m. būnant Soliužų mieste, Šveicarijoje, gyventojus ten buvo prislėgęs vargas. Kosciūška buvo nuoširdus varguomenės šelpėjas. Viena šeima pritrūko maisto, žiemą neturėjo reikiamų drabužių nė vaikams. Blogiausia, kad pagrasino juos išmesti iš buto, jei per 24 val. negrąžins skolos. Desperacijos prislėgta šeima, neturėdama kur kitur kreiptis, nusprendė ieškoti pagalbos pas Kosciūšką. Nuėjo pas jo šeimnininkę, išdėstė savo vargą, bet ta, žinodama, kiek daug Kosciūška buvo išdalinęs, nebedrįso į jį besikreipti. Kosciūška pastebėjo jos liūdesį. Užklausė priežasties. Kai tik sužinojo, suieškojo tiek, kiek reikia skolai užmokėti, ir pasiuntė šeimnininkę tuoj pat nešti, nes pats dėl ligos nebegalėjo nueiti. Ragino šeimnininkę prikelti, jei ta nelaimingoji šeima miegotų. Juk jiems paskiau bus daug kietesnis miegas, kai sužinos, kad nebeišmes jų į gatvę...

TAURIOS ŠIRDIES TADAS KOSCIUŠKA

Kosciūška Šveicarijoje turėjo arklių. Ir jo dinėdamas jis vargšą sutikęs tiesdavo išmaldą. Arklys jau buvo tiek pripratęs, kad, pakeliui, sutikus varguolį, pats sustodavo... Kartą Kosciūška pasiuntė savo patarnautoją tuo arkliu į artimą miestelį. Kai po ilgėlesnio laiko tas sugrįžo, Kosciūška paklausė, kodėl vėlavosi. Patarnautojas atsiliepė: "Jeigu kitą kartą mane išsiusite tuo arkliu joti, įduokite ir maišelį pinigų — arklys sto-

ja prie kiekvieno vargingiau atrodančio..

Po sukilimo iš savo tėvynės išblokti lenkai dar kai kurį laiką turėjo savo dalinius. Kai Kosciūška gyveno netoli Berville, išgirdo, kad išeivijos kariai pradėjo plėsti apylinkės gyventojus. Prie tų ulonų greit atsiskubino Kosciūška. Griežtai sudraudė karius, o dar labiau nedrausmingumą toleruojančius karininkus. Šie iš karto neatpažino, kas tas jų draudėjas, ir jį paklausė. Kai tas pasisakė esąs Kosciūška, iš sentimentalios patriotinės pagarbos jie, net ant kelių puolę, prašė atleidimo.

Už savo ryžtingą dalyvavimą JAV nepriklausomybės kovose Kosciūška iš Vašingtono vyriausybės buvo gavęs didelės vertės žemės plotą. Jis patvarkė, kad ta vertinga nuosavybė būtų parduota ir pinigai sunaudoti vergams išpirkti.

MICKEVIČIAUS PATARIMAS STUDENTAMS

Kartą išeivijos jaunimas, besimokąs Berlyne, nusprendė pagerbti Adomą Mickevičių. Nusiuntė pas jį delegaciją, kurios pirmininkas buvo V. Mrovinskis (vėliau jėzuitas). Besikalbant su didžiuoju dainiumi apie tėvynės likimą, Mrovinskis paklausė Mickevičių, ką jie turėtų daryti, pargrįžę namo į tėviškes.

Mickevičius įsimastė, savo įpročiu suraukė antakius ir paskiau pabrėždamas pareiškė:

— Griaukite kinų sieną tarp dvaro rūmų ir valstiečių trobų...

Tuo Adomas Mickevičius siekė juos paskatinti susidomėti socialiniu klausimu, lumų sugyvenimu.

DĖKINGAS IR ATLAIDUS

Sekantį rytą po Kosciūškos priesaikos Krokuvoje, trys anglių pirkliai prisiartinę prie rūmų, kur buvo Kosciūška ir pasiūlė jo reikalams laivus, pilnus anglių. Kosciūška pažymėjo, kad kovoms pasibaigus, ta dovana bus naudinga, bet dabar jos priimti negali. Tada vienas pirklys iš savo diržo iškratė 30 dukatų į kepurę. Kiti pirkliai padarė tą patį. Kosciūška, priėmęs aukas laisvės kovoms, padavė kepurę su įbertais dukatais adjutantui, tardamas:

— Noriu turėti laisvas rankas, kad galėčiau juos priglausti prie širdies.

Amerikos laisvės kovose buvo susidariusi kieta įtampa. Po vieno kruvino mūšio šiauriečiai nebenorėjo palikti nė gyvų belaisvių. Kosciūška įsakė dovanoti kiekvienam, kuris tik atleidimo prašysis. Apie tai patyręs vyriausias vadas Washingtonas buvo labai patenkintas ir dėkingumo ženklą Kosciūškai padovanojo savąjį žiedą.

KOSCIUŠKOS PRIESAIKA

Tadas Kosciūška 1794 m. kovo 24 d. Krokuvoje darė priesaiką konstitucijai. Anksti rytą, vieno generolo lydimas, nuvyko į Marijos koplyčią kapucinų bažnyčioje, išklaušė šv. mišių ir pasimeldęs viešai pareiškė: "Dieve, duok pergalėti arba žūti". Užbaigęs dienos darbus, nuvyko į Šv. Jono bažnyčią, kur darbavosi ir jo pažįstama vienuolyno viršininkė Magdalena Grastilanka, paprašyti jos maldų.

Rytojaus dieną dar nuvyko į bažnyčią Švč. Marijos dieną. Dalyvavo sumoje, o paskiau prie grotelių priešais Švenčiausiąjį pakartojo savo vakarykštę priesaiką, kad savo gyvybę skiria tėvynei; nieiško sau valdžios ir niekam nedarys skriaudos. Apie tai skelbdami lenkai viename patriotinių pavyzdžių rinkiny prideda pastabą, kad Kosciūškos pamaldumas į Mariją buvo iškielytas lietuvių bajorės — jo motinos.

Kosciūška buvo gavęs rūpestingą religinį auklėjimą iš savo dėdės jėzuito. Buvo labai uolus moksle ir, kad galėtų daugiau laiko pašvęsti mokymuisi, labai anksti keldavosi. Tai buvo jam nelengva. Kad jį pabudintų mokyklos sargas, kitų nepažadindamas, jis prie rankos prisirišdavo virvutę ir iškišdavo apačia durų. Sargas labai anksti rytą, tapydamas už virvutės, Kosciūšką pažadindavo.

MICKEVIČIUS VILNIUJE

Adomas Mickevičius 1815 m. baigęs gimnaziją Naugarduke, ruošėsi vykti studijuoti į Vilnių. Motina surinko jo mokslui 11 dukatų. Tarp jų buvo vienas su Švč. Marijos paveikslu, kurį motina buvo taupiusi sunkiausiais valandais. Įduodama tą monetą, motina

įprašė Adomą, kad, nuvykęs į Vilnių, jis jį paaukotų šv. mišioms, prašydamas sau dangaus palaimos Aušros Vartuose.

Pildydamas motinos prašymą, atvykęs į Vilnių, Mickevičius nuvyko į Aušros Vartus, atsiklaupė prie pilioriaus. Motinos prisiminimas svetimame mieste taip jį sujaudino, kad jis meldėsi su ašaromis.

Vilniaus universitete Pr. Zan 1817 m. įsteigė Filomatų draugiją. Pradžioje jai priklausė tik 6 nariai, jų tarpe ir Adomas Mickevičius. Draugijos šūkis buvo: "Tėvynė, mokslas, dorumas". Tas slaptas sąjūdis viešesniai veikimui sudarė "Naudingų užsiėmimų bičiulių grupę". Jie giedojo religines giesmes ir patriotines dainas, skaitė savo kūrinius, rengė disputus, grojo įvairiais muzikos instrumentais. Iš šių patikimesnių telkė į slaptą filomatų draugiją. Rusų valdžia, susekusi slaptą jų sąjūdį, įvairiai nubaudė jo narius. Mickevičius buvo ištremtas iš Vilniaus.

Mickevičius yra lenkų kalba sukūręs eiluiotų minčių rinkinį. Pvz. tarp tų jo minčių užtinkame:

— Tik tada tikrai susitaikysi su priešu, kai ir tu, ir priešas susitaikys su Dievu.

HETMONO LAIŠKAS

Lietuvos hetmonas Aleksandras Katkevičius vienu metu rašė savo sūnui Jeronimui, dėkodamas už laišką, ragindamas gilintis į mokslus ir pabrėždamas:

— Pavedu tave Dievo globai. Tebūnie Jis tavo globėjas ir tegu geroj sveikatoj grąžina į namus. Prašau tave, kad šventose vietose, o ypač prie Šv. Kazimiero Vilniuje, poterėlių sukalbėtumei, už motiną pasimels-tumei, Švenčiausiąjį priimtumei... Tegų Dievas tave laimina visuose tavo reikaluose. Jo globai tave pavedu.

Vėliau tas sūnus tapo Vilniaus kaštelionu, buvo pasiuntiniu pas popiežių ir tapo paskirtas Lietuvos kariuomenės vadu.

APIE ŠV. KAZIMIERA IR DAIL. J. MATEIKĄ

Kan. Dluogošas auklėjo Kazimiero Jogailaičio sūnus. Visi karalaičiai suklauptavo maldai. Busimasis šv. Kazimieras ilgiausiai pasiliko maldoje beklūpas. Kanauninkas

Dluogošas, švelniai paliesdamas jo petį, tarė: "Surge, sancte puer" (Kelkis, šventasis vaikas).

Apie jį Dluogošas prasitardavo:

— Man atrodo, kad tas skirtas aukštesniems dalykams kaip jo garsieji pirmtakai...

Daugelio istorinių paveikslų, surištų ir su Lietuvos praeitimi, kūrėjas buvo dail. Jonas Mateika. Adomo Mickevičiaus religingumas buvo paveikęs ir Mateiką, sukeldamas ir jame gilesnius religinius jausmus. Sunkiau susirgęs, dail. Mateika prie savo lovos turėjo "Kristaus sekimo knygą", kas tais laikais buvo labai reta. Jo religingumas uždegė ir jo meno studijų Miunchene draugą Reichenbergą, kuris vėliau tapo jėzuitu.

TŪKSTANTŲ MYLIŲ DVIRAČIU

— III

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

NAKVOJU KAPINĖSE

Trečiajai nakčiai sustojau kapinėse prie Ann Arbor miesto. Tikėsite ar ne, kapinės yra geriausia vieta keliaujančio dviratininko poilsiui, tiek dieną, tiek naktį. Ten gražiai nupiauta žolė, paprastai yra vandens, auga mielą pavėsį teikiančių medžių, viešpatauja niekieno netrukdoma ramybė, įdomūs skaityti paminklų įrašai, kai kurie gana būdingi. Ko daugiau vasarą poilsiui galima norėti? Ypač miela sustoti nakčiai, saulei leidžiantis, kaimo kapinaitėse laukų viduryje, kai atsisėdęs matai visą gamtą gražiai besiruošiančią miegui: palengva temsta, rimsta medžių lapuose vėjas, sukurkia varlės, dieniniai paukščiai jau snaudžia, vienur kitur amtelia šuo, ant pievų ima dėtis rūkas. Rodosi, kad pati siela kyla į Dievą vakaro malda... Tokios vietos jokių būdu nekeisčiau į keturias motelio sienas. Pasistatau palapinę, pasiimu į ją miegmaišį ir reikalingus daiktus, apkloju dviratį, nusiplauju ir gėrėdamasis užmiegu.

Kai kas klausė, ar naktį kapinėse, ir dar vienam, miegoti nebaisu. Ko turėčiau bijoti? Ten besiilsintiems mirusiesiems aš juk nieko bloga nesu padaręs. O kad sustojau drau-

ge pailsėti, ar turėtų už tai ant manęs rūstauti? Žinau, kad mirusieji yra Dievo rankoje, manosios pašvęstos kunigystės sakramento; už ką turėtų jas siųsti manęs gąsdinti? O be jo sutikimo nieko negali daryti. Ir aš, ir jie ilsimės kaip draugai, to paties Dievo globojami. Lietuviai iš viso niekada mirusiųjų nebijojo, bet palaikė glaudų, šeimyninį ryšį su vėlėmis, kaip liudija gražūs mūsų liaudies papročiai.

Rytą, vos švintant, apie 5 val., sučiulba paukščiai. Keliuosi su jais ir aš. Palapinė labai geras kambarys apsirengti. Susipakavus daiktus ir žvilgtėjęs į žemėlapi, paprastai jau teka saulė. Aš iš kapinių, į vieškelį, ir porą valandų iki pusryčių dui pirmyn, ryto vėsaus dvelkimo glostomu veidu, pro bundančias sodybas ir babžnytkaimus. Praustis ir skustis sustoju vėliau benzino stotyse, kurių pakeliui nestinga. Ten patogiausia: yra veidrodis, šilto vandens ir kiti įrengimai. Kapinėse daugiausia ir esu kelionės metu nakvojęs. Dažnai ten sustodavau pailsėti ir dieną, ypač pietų metu. Nė vienų neradau užrakintų; daugumas neturėjo net užkeliamų vartų.

AR DVIRAČIU VAŽIUOTI PAVOJINGA?

Maždaug Mičigano valstybės viduryje vėl buvau įsukęs į platų vieškelį, einantį pro Ann Arbor ir Ypsilanti į Detroitą; pavadintas Michigan Avenue. Kai kas teiraujasi, ar didžiaisiais keliais dviratininkų važiuoti nepavojinga. Iš savo patirties šios kelionės metu galiu pasakyti, kad didžioji dauguma šoferių, tiek automobilių, tiek sunkvežimių, apie 95%, su dviratininku pavyzdžiai atsargūs ir mandagūs. Lenkdamį gerokai pasineša į kairę, kad nebūtų jokio pavojaus užkliudyti, o jei iš priekio atvažiuoja mašina, savo veidrodyje matau, kaip nelenkia, nors dėl dviračio siaurumo vietos užtektų. Amerikos Kelių Saugumo Tarybos (National Safety Council) statistikomis, 80% dviratininkų užmušami arba sužeidžiami grynai dėl savo pačių kaltės, ne šoferių. Jei mane kas paklaustų, kas dviratininkui pavojingiausia, atsakyčiau: mieste dviračiais važinėjantys vaikai. Dažnai važiuoja bloga

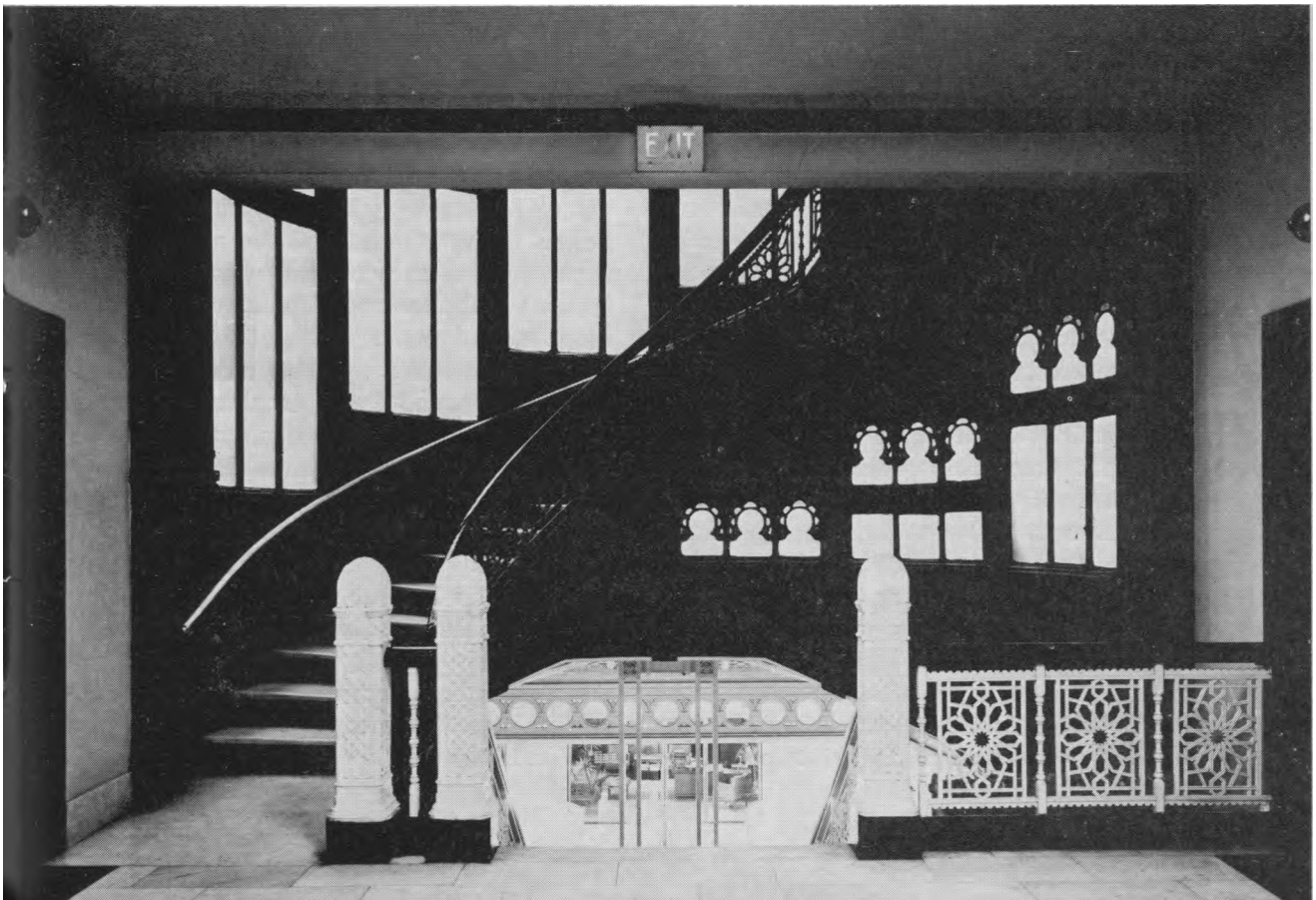
kelio puse, mėčiodamiesi; nežinai, kuria puse pro tave suks. Todėl 5-14 metų vaikams, važinėjantiems dviračiu, nelaimių statistikoje priklauso didžiausia vieta. Suaugusiam dviratininkui, kuris laikosi eismo taisyklių, dar dėvi ryškios spalvos drabužius, kad būtų lengvai pastebimas, viešieji keliai yra iš tikrųjų saugūs.

Kad būtų dar saugiau, Amerikoje vis daugiau įrengiama dviratininkams specialių kelių. Jų trys rūšys, arba klasės. Nors ir nedaug, bet vis tiek jau šis tas yra: prie kai kurių prikabintos lentelės su užrašu, kad tai *dviračių keliai* (bike routes). Tai iš tikrųjų nieko daugiau, kaip išpėjimas automobilitams būti ypatingai atsargiems. Kur kas daugiau yra *dviračių ruožai* (bike lanes). Tai gatvėse ir vieškeliuose vienas atidalytas ruožas, skirtas išskirtinai dviratininkams, uždraustas (visam laikui arba tam tikroms valandomis) naudoti automobiliams. Niujorko miestas savaitgaliais, šokiadieniais nuo 10 val. ryto iki 4 val. popiet ir antradienių vakarais, vasarą uždaro automobiliams visą savo didžiulį Centrinį Parką. Pirmaklasiai, aišku, yra *dviračių takai* (bike paths), įruošti išskirtinai dviratininkų naudojimui. Tokį dviračių taką, pavyzdžiui, yra išsivedusi Čikaga visu 20 mylių ilgiu Mičigano ežero pakraščiu. Kitas išvestas į rytus nuo Brookfieldo priemiesčio. Cook apskritis planuoja Čikagos apylinkėse turėti 100 mylių šių specialių, 8-12 pėdų pločio, takų dviračiams. Puikų 50 mylių dviračių taką yra išsiruosusi kaimyninė Viskonsino valstybė, perdirbusi iš nebenaudojamo geležinkelio. Tai dalis tos valstybės per visą savo teritoriją, ir gražiausiomis vietomis, nutiesto dviračių kelio, 350 mylių ilgio, Kenosha-La Crosse.

PER TILTĄ Į KANADĄ

Ketvirtąją dieną apie pietus pervažiavau Amerikos-Kanados sieną Ambasadorių tiltu, aukštai aukštai išriestu per abi šalis skiriančią Detroito upę, į kitoje pusėje esantį Windsorą miestą. Tuojau krito į akį, kad Kanados bankai moka gerokai aukštesnes palūkanas, negu Amerikos. Tuo metu, pavyzdžiui, už 6 metams lakštais laikomus indėlius Jungtinių

Amerikos Valstybių bankai mokėjo $7\frac{3}{4}\%$, o Kanadoje, kaip mačiau, net $9\frac{1}{2}\%$ •

Važiuojant į rytus nuo Windsoro, daugiausia lyguma, plačiausi grūdų laukai su retai išsimėčiusiomis ūkininkų sodybomis. Sustojau ant vieno tilto pažiūrėti į apačioje tekančią upelį. Iš šono bėga į jį vamzdžiu nuo kalvos vanduo. Matau — toje vietoje prie pakrantės švendrių tik juda, taškosi. Išsiimu iš kišenės žiūronėlius — neršia žuvis, ir didokos, greičiausiai karpiai. Priėjęs galėčiau pasigriebti ranka.

— Šimts nemato, — tariau sau. — Brisiu per žolynus, kad ir prilips į drabužius (ir vėliau į odą) erkių!

Tylutėliai priselinau. Kai jau buvo likęs vienas žingsnis, kad paslysiu ant drėgno dumblo! Gerai, kad suspėjau pasigriebti už karklų, kitaip būčiau su visais drabužiais įsmukęs tiesiai į upę. Trinktelėjus, karpiai visi kaip vienas į upės gilumą, ir sudie! Grįžau su tuščiomis rankomis ir purvu aplipusiais batais.

Kitoje vietoje sustojau pakeliui po medžiu atsikvėpti. Iš vienos pusės pastačiau dviratį, iš antros atsiguliau ant žolės pats, parėmęs aukštyn iškeltas kojas. Po kiek laiko atlekia atskuba, sėdęs į sunkvežimį, iš netolimos sodybos ūkininkas su sūnumi, manydami, kad atsitikusi kokia nors nelaimė: nutrenkusi pravažiuojanti mašina, tiesiai į tą medį, ir dabar guliu aukštyn kojomis nebegyvas. Nuraminau, kad neatsitikę nieko bloga, padėkojau už rūpestį ir paaiškinau, kad tokiu būdu pailsėti iškeltomis kojomis, labai sveika kraujotakai, tiek keliaujančio pėsčiomis, tiek dviratininko. Apsidžiaugę ir palinkę geros kelionės, grįžo prie savo darbo.

Užsiminęs kraujotaką, čia pridėsiu, kad pats patyriau, kaip važiavimas dviračiu sveikas širdžiai. Prieš keletą metų vokiečių mokslininkai, peršvietę rentgeno spinduliais krūtinę daugiau kaip 200 sportininkų ir ne-sportininkų, atrado įdomų dalyką. Kai kurių atletų, nors kūnas tvinko muskulais, krūtinė nerodė labai geros sveikatos. Pavyzdžiui, imtininkų ir šokių į aukštį širdies tūris nebuvo didesnis už neatletų. Teniso žaidėjai ir trumpų nuotolių plaukikai taip pat per

daug nepasižymėjo: širdys tebuvo 10% didesnės. Pastebimai, 20-30%, didesnis širdies tūris buvo irklautojų, ilgų distancijų slidininkų, bėgikų bei plaukikų. Bet visus nunešė profesionalai dviratininkai: jų širdis buvo maždaug 40% didesnio tūrio už normalią. Dviračio širdžiai nešamą sveikatą galėjau patirti pats, nors neprofesionalas — iš pulso. Važiuoji ir, spartokai spausdamas į priekį porą-trejetą valandų, nulipi pailsėti, tikrini pulsą: širdis muša ne skubiai šokinėdama, kaip viščiuko — *tik-tik-tik-tik*, bet gražiai iš palengvo — *dunkst-dunkst-dunkst*, mažiau negu 60 kartų per minutę.

NETENKU PINIGINĖS

Pavažiavus apie 60 mylių nuo sienos, apie Blenheimą, prie Erie ežero, prasideda sodų rajonas. Stebėjau, kad ten tuo metu, į birželio pabaigą, jau buvo prinokusios juodosios vyšnios. Girdėti, kaip pykšt-pykšt! tokie įtaisai šaudo — baidyti šalin nuo uogų paukščiams; kai kuriose vietose leidžiamas toks dūzgiantis garsas, matyt, sparnuotųjų irgi nemėgstamas; kitur plevėsuoja nuo šakų medžiagos rankovės. Braškių pilni laukai, dažnos lentos su užrašu, kviečiančiu pigiai patiems skintis: 3 kvortos už dolerį, tai gi 3-4 kartus pigiau už perkamas Čikagos krautuvėse. Kvietimu naudojausi ir skaniai sveikai uogų prisivalgiau. Dar toliau pavažiavus į rytus, apie Rodney, auginamas tabakas, kaip tuojau matyti iš daržinių, kuriose nuskynus džiovinamas ir geltoninamas. Lietuvių tabako augintojų daugumas turi ūkius kitoje, tolimesnėje apylinkėje, kur jam vėl tinkama žemė, apie tris didesnius miestelius: Aylmer, Delhi, Tillsonburg. Į šį pasuktinįjį miestelį pas gimines ir važiauvau.

Penktosios dienos vakare, dar saulei tebesant aukštakai, buvo likę važiuoti apie 30 mylių. Giminėms nieko nebuvau pranešęs, kada atvyksiu, tik prieš keletą mėnesių parašęs, kad ketu dviračiu atvažiuoti.

— Praneši, — galvojau sau, — kad atvažiuoji. O jei pakeliui, dar ko gera pačią pirmąją dieną, kas nors atsitiks, ir nenuvažiuosi? Tai tau ir dviratininkas, sakys. Geriau telefonuosiu, kai jau būsiu visai nebetoli.

Taip dabar tą pavakarę ir darau iš St. Thomas miestelio. Bet telefonas skamba, ir niekas neatsiliepia. Vadinas, tetos nėra namie. Telefonuoju šalia gyvenančiai dukteriai Aliutei su žentu Gediminu Rugieniu — ir šių nėra. Pasidairęs po miestelio krautuvių vitrinas, vėl telefonuoju į abi vietas, jau skubėdamas, nes saulė nebetoli laidos, o važiuoti dar likę dvejetui valandų. Tas pat: neatsako niekas.

— Važiuosiu, — tariau sau. — Dar kartą paskambinsiu pakeliui iš artimesnio miestelio, Aylmer.

Eidamas kur nors į krautuvę ar kitur, visada pasiimdavau su savimi iš priekinio krepšio, kad kas nors nepavogtų, tris daiktus: imautę su pasu bei atsarginiais pinigais, piniginę su dokumentais ir kišenėlę su smulkiosiomis monetomis. Sustojau tame artimesniame miestelyje telefonuoti. Imuosi maišelį su anais trimis daiktais — gi piniginės jame nėra. Iškrečiu iki daiktelio visą priekinį krepšį — nėra! Vadinas, skubėdamas St. Thomas miestelyje, neapsižiūrėjau ir palikau telefono būdelėje, nes ten su savimi turėjau. Ką daryti? Grįžti atgal dviračiu? Kol suvažinėsiu, labai susivėlinsiu: ir giminės bus sumigę, ir naktį nepažįstamu keliu dviratininkui nepatariama važiuoti. Pasitaisys kelyje išmušta duobė, susikraipys į ją trenkęs priekinis ratas, ir tūpčiosi sau tamsoje keletą valandų taisydamas, jei iš viso pavyks ištiesinti. Šviesos teturiu ant rankos prisirišamą elektrinę lemputę su balta šviesa priekin ir raudona užpakalin: ne kad važiuojančiam rodytų kelią, bet pravažiuojantiems dviratininką. Telefonuoju St. Thomas miestelio policijai, klausdamas, ar nemalonėtų nuvažiuoti į ten ir ten esamą telefono būdelę paimti paliktos piniginės.

— Gaila, — atsakė, — kad šiuo metu neturime atliekamos mašinos, nes dvi išvažiavusios prie įvykusių eismo nelaimių, o trečioji — į ligoninę.

— A, važiuosiu, — tariau sau, padėkojęs budėjusiam policininkui, — pas gimines. Ten tuojau pat sėsiu į jų automobilį ir atvyksiu patikrinti, gal dar piniginė būdelėje tebėra, ypač kad telefonavau iš miesto pakraščio.

Spaudžiau į priekį, kaip reikia, nes temo, o likę važiuoti apie 10 mylių. Kol, dar paklaidžiojęs, radau iš naujai pravesto kelio įvažiavimą į miestelį, buvo jau prasidėjusi naktis. Tetos namuose langai be šviesos. Bet garažo durys, kaip paprastai, neuždarytos. Įvedęs dviratį, einu į Aliutės namus, "Baltuosius rūmus". Pabandau daryti duris iš antrojo aukšto šono, pro virtuvę, kur matau degančią šviesą. Užrakintos. Lipdamas laiptais žemyn, girdžiu ten atsidarančias priekines duris ir klausiantį balsą. Kol spėjau nueiti, ir anas randu vėl užrakintas. Pasirodė, kad aš abiem moterims įvariau baimės. Teta, jau lovoje, išgirdusi garaže šnarėjimą ir pro durų apačią pamačiusi uždegtą šviesą, telefonavo dukteriai Aliutei, klausdama, ar tai ji ko nors ieškanti. Toji atsakė, kad ne. Už minutės Aliutė telefonuoja tetai, kad ir apie jos duris kažkas slampinėjęs, bandęs atidaryti, o vyras kaip tik likęs nakvoti ūyje su darbininkais. Jau buvo betelefonuojančios policijai.

Pasisveikinęs ir trumpai papasakojęs apie piniginę, tučtuojau sėdau į automobilį tikrinti telefono būdelės. Neberadau. Gaila buvo prarastų pinigų, apie 45 dolerius, ir drauge buvusių dokumentų: šoferio ir Mičigano valstybės žvejojimo leidimų, socialinės apsaugos ir ligoninės draudimo kortelių, dviratininkų klubo liudijimo ir kitų.

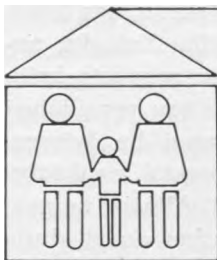
— Ar tik visa to man neužtaisė anas juodas katinas, perbėgęs skersai kelią netoli Čikagos? — juokais pasakojau savo nuotykius rytojaus dieną.

Teta, nusivedusi į krautuvę, liepė išs rinkti naują piniginę. Už ją mokėdama, sakė įdedanti ir šiek tiek pinigų. Žiūriu — dveja tiek, ir dar su viršum, kas buvo prarastojėje. Galėjau jai tik padėkoti ir nuoširdžiai pabučiuoti į kaktą. Po trejeto savaitių Čikagoje gavau iš Kanados paketėlį su pinigine ir dokumentais. Persiuntė vienas žmogus, radęs ją numestą ant kelio be pinigų.

(Bus daugiau)

Sportuok, kad tavo kūnas nebūtu kapas tavo skeletui.

J. Firaudoux

šeima

Patarimai vyrui, mylinčiam savo žmoną

Iš čekų spaudos

Brangūs vyrai, pirmoji jūsų šeimyninio gyvenimo taisyklė yra: būkite tokie dėmesingi savo žmonai, kokie buvote jai iki vedybų. Tam būtina:

Kartkartėmis dovanoti gėles. Tegu tai bus nedidelė puokštelė, bet ji įrodys, kad jūs galvojate apie savo žmoną. Tačiau nesisistenkite jų pirkti vien tiktai sąžinės nuraminimui. Tuščios pastangos! Būkite tikri: jei ne šiandien, tai rytoj veidmainiškumas išaiškės, ir jūs dar kartą įsitikinsite, kad melo — trumpos kojos.

Neužmirškite iškilmingų datų: gimimo dienos, vardinių, sutuoktuvų jubiliejų ir pan. Neišmeskite iš savo kasdieninio žodyno lyg ir nieko nereiškiančių, bet pilnų pagarbos žodžių — "dėkui", "būk gera", "prašau". Jūsų nuoširdus susižavėjimas žmona visada bus vietoje. Pagalvokite, juk ji iš tikro nusipelnė visokių pagyrimų ir netapo blogesnė, negu buvo iki vedybų. Kam nuolatos kartoti, kad ji paseno, pražilo ar sustorėjo. Tarp mūsų kalbant, ir jūs nepajaunėjote...

Labai nemalonų įspūdį daro vyras, kuris žmonos akivaizdoje nuolat kalba apie kitas moteris. Ir dar blogiau, kai vyras tyčia aštrialiežuviškumo taikiniu ima savo žmoną.

Neužkraukite žmonai ant pečių visų namų ruošos darbų krūvio. Juk jūs ir stipresnis, ir patvaresnis už ją. Negalima nevertinti darbo, kurį atlieka jūsų žmona, nors jis, gal būtų, mažiau svarbus negu jūsų. Įdomu, kaip jūs jaustumėtės, jeigu šalia jūsų tiesioginio darbo dar jums užgriūtų visi rūpesčiai? Įsivaizduokite sau: virtuvė, vaikai, nuolatinis tvarkymasis... Kaip jūs tada suspėtumėte savo tarnyboje?

Be reikalo baiminatės, kad kartkartėmis jums tenka "išvesti savo žmoną į visuomenę". Pasižiūrėkite, ji ne mažiau (o, gal būt, net ir labiau!) įdomi, negu kitos moterys.

Dabar, kai pašalintos visos prielaidos nesusipratimams su žmona, reikia priminti kai kurias gero tono taisykles su moterimis aplamai. Nemandagu sėdint kalbėti su greta stovinčia moterimi. Tuo labiau, laikant rankas kišenėse, o cigaretę — burnoje. Mandagus vyras visada paduos moteriai (savaiame suprantama, ir savo žmonai) palatą. Lipdamas laiptais, eikite priekyje moters, o leidamasis — praleiskite ją į priekį. Priešingu atveju moteris atsidsurs nemalonioje padėtyje, ypač dėvėdama mini sijonėlį. Kai kurie sako, kad vyras, lipdamas laiptais, turi eiti užpakalyje, nes tada galės prilaikyti moterį, jeigu ji suklups. O iš tikrųjų, jei moteris suklups, lipdama į viršų, ji kris į priekį, o jeigu lipdama žemyn — paprastai atsiloš atgal.

Reikia atskirai pakalbėti apie dovanas. Savo žmonai yra didžiausias pasirinkimas, pradedant apatinukais ir baigiant virtuvės reikmenimis. Tačiau bet kuriuo atveju dovana jai turi suteikti džiaugsmą. Pageidautina, kad reikalingas daiktas būtų šiek tiek ir prabangos dalykas, kažkas seniai laukta. Jei dovana skiriama kitai moteriai — neleiskite sau per daug. Gero tono požymiai — tai gėlės, knygos, dailės dirbiniai. Ištekėjusiai moteriai priimta dovanoti išimtinai tiktai gėlės ir tai tik ypatingais atvejais. Be to, nedovanokite jai nieko be jos vyro žinios. Tarp kitko, svarbu ne tik pati dovana, bet ir jos apiforminimas. Suvyniokite ją į popierių,

perriškite kaspinėliu. O jei dar pridėsite ir kokią gėlytę, tai dovana bus tikrai rinktinė. Na, o piniginė dovana, netgi savo žmonai, yra visiškai netinkama. Toks "atsipirkimas" tik rodo visišką nenorą nors kiek pagalvoti apie artimą žmogų.

Įprotį bučiuoti ranką susitikus nepavadinai šiuolaikiniu. Jis atgyvenęs savo amžių. Kas kita bučiuoti ranką žmonai arba motinai dėkingumo ar atsidavimo ženklui. Tai bus tikras pagarbos išreiškimas, kurį sunku perduoti žodžiais. Kai kuriose šalyse kitaip žiūrima į tą paprotį. Ir nesistebėkite, jei užsienietis bučiuos ranką jūsų žmonai, tuo labiau, jei jis bus ne vienas, o su savo žmona. Tuo atveju ir jūs pasekite jo pavyzdžiu.

Kai reikės — išmoksiu

7. S.

— Dukrele, mokykis šeimininkauti! — sakydavo man mama.

Aš patempdavau lūpą ir atrėždavau:

— Kai reikės, išmoksiu!

O prireikė greitai. Jau pirmąjį rytą po vestuvių manasis atsikėlė ir sako:

— Aurelija, ką valgysim pusryčių?

— Arbatos išvirsiu! — linksmai atsiliepiau.

— O prie arbatos ką? — paklausė.

— Blynų iškepsiu!

— Gerai, — apsidžiaugė jis.

Pietums iškepsiu vėl blynų. Vakarienei vėl... Po savaitės vyras jau tesu valgė trečdalį blynų porcijos. O dar po trijų dienų visai atsisakė valgyti ir tarė:

— Brangioji, kada keisi meniu?

— Šiandien, mielas, šiandien. Išvirsiu balandėlių. Tu mėgsti?

Pakštelėjo jis man į skruostą ir išėjo į darbą. Aš puoliau gaminti. Susiradau kopūstą. Susimaliau mėsos. Suvyniojau į kopūsto lapus ir sumėčiau į puodą. Užkūriau ugnį, užpyliau vandens ir pamaišiau samčiu, kad neprisiviltų.

Kai nukaičiau, buvo ne balandėliai, o kažkokia makalynė. Tuoju viską išverčiau

lauk. Ir gerai padariau. Netrukus parėjo Rimas. Jis apsidairė, pauostė ir susiraukęs pasakė:

— Tai išlėkė balandžiai, tik kvapas nekoks liko!

— Aš... aš tau blynų iškepsiu! — susigriebiau.

— Ne, ne, ne!... — suvaitojo Rimas.

Greitai nusivilko švarką, pasiraite rąkoves ir ėmėsi darbo. Man buvo gražu žiūrėti, kaip jis mikliai sukosi. Kai balandžiai buvo gatavi ir kvapūs garavo ant stalo, pro duris kyštelėjo galvą mano mama. Aš ją pakviečiau pietų ir susigėdusi pasakiau:

— Na matai, išmokau...

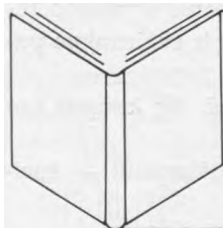
Ji pažvelgė į Rimą su prijuoste...

• Kolumbo Vyčiai dabar turi 1,200,000 narių. Jų vyriausias vytis yra J. W. McDevitt.

• *Aleksandras Solženicynas* jį aplankiusiam kun. Raymond Jaeger pareiškė, kad komunistinė ideologija yra ne rusiška. Toks didelis kraštas kaip Rusija, kalbėjo Solženicynas, gali augti savo ribose ir jam nereikia komunistinės ideologijos, siekiančios užvaldyti pasaulį, kai tuo tarpu pačioje Rusijoje visi yra vargšai, o valstybė turtinga. Solženicynas pažymėjo, kad Rusijos vyskupai yra komunistų partijos kontroliuojami, tačiau Bažnyčiai geriau su vyskupais, kaip be jokių vyskupų. Pasauliečiai ir kunigai giliai prisirišę prie Bažnyčios, ir šių dienų Rusijoje jaučiamas sąjūdis artėjimo prie Bažnyčios. Sovietų Sąjungoje išaugo nauja inteligentija, kuri yra rusiška ir kuri yra už religinę laisvę. Apie du šimtai egzempliorių jo knygos "Gulag Archipelago" yra slapta įgabenta į Sovietų Sąjungą.

• *Arti 500 aukštesniųjų mokyklų moksleivių* ir studentų iš 33 vyskupijų 1975 m. vasarą savanoriškai darbavosi Appalachia srityje, JAV pietuose, padėdami vietos neturtingiems gyventojams. Juos globojo Glenmary misijonieriai.

• *Stojančių į JAV seserų vienuolynus* mergaičių skaičius paskutiniu metu didėnis, kaip bet kuriais kitais penkeriais paskutiniaisiais metais.

Dvi knygos

Nijolė Jankutė

Beskaitydama puikiai išleistą ir įdomiai suredaguotą "Balys Sruoga mūsų atsiminimuose", ne tik išvydau didįjį rašytoją, kaip žmogų ir kūrėją, ryškų savo stipriaisiais ir silpnesniais charakterio bruožais, gyvastingą-ypatingą ir kūrybos valandose, ir kasdienybėje, bet buvau sudominta tuo fonu, žybsinčiu už majestotiškos Sruogos figūros. O "Atsiminimų" fonas — Neprikl. Lietuva: Kaunas, Vilnius, studentija, teatras, jaunos valstybės jauna inteligentija ir... jauna ponija; gyvas kultūrinis metropolijos pulsas; jaunimo idealizmas; rašytojai ir teatralai, žodžiu — visa tai, ko nei pažinti, nei sužinoti neteko, truputį pasivėlinus gimti ir net išsvajotos gimnazistiškos kepuraitės neturėjus. Taigi ta šauni knyga — įdomiausių žinių šaltinis ir apie Balį Sruogą, ir apie tą daugumui mūsų nepažintą Lietuvą.

"Atsiminimų" autorių — visa krūva: ir B. Sruogos bendraamžiai (V. Jonuškaitė, V. Sruogienė, V. M. Putinas, I. Šeinius, F. Kirša), ir vyresnioji tų laikų karta (V. Krėvė, M. ir V. Biržiškos, V. Vydūnas), ir buvę B. Sruogos studentai, teatro seminaro uolūs lankytojai (R. Spalis, K. Bradūnas, J. Blekaitis, A. Gustaitis), ir jaunieji, kurių gyvenimui neišdildomą antspaudą uždėjo gaivalinga Balio Sruogos asmenybė (D. Sruogaitė-Bylienė, V. Mantautas). Todėl ir jų atsiminimai įvairūs, kaip jie patys, o skaitytojas kiekviename puslapy randa ne tik Balio Sruogos portreto spalvingą mozaiką, bet ir intymiai perduotą to meto Lietuvos kasdienybę.

Čia sužinai, ką anuomet reiškė (finansiskai, prestižiškai) turėti automobilį (mažą Fiatuką su blizgančiom lempom); kaip triukš-

maujančius studentus policija nuveždavo 9 km už Kauno ir paleisdavo grįžti pėstute, "maištaujančiai dvasiai atvėsinti"; kad laikinojoje sostinėje Laisvės alėja dar buvo "besišvarinanti, bet nevisiškai švari"; kad "Božegraikos" restorane, teatralams susirinkus, dėdavosi rimti ir juokingi dalykai, kai lietuviško teatro reikalingumo idėja būdavo apginama ne tik svariais įrodymais, bet ir ... farširuoto paršiuko galva.

Įdomiausia gi, kartu su vienu ar kitu "Atsiminimų" autoriumi dalyvauti teatro seminaruose, kuriems, tartum meno paslapčių žynys, susikaupęs, kritiškas, niekuo nepakeičiamas, vadovavo prof. Sruoga, duodamas spalvą, toną ir gyvybę savo "mokyti-niams". Arba ... išivaizduot save Vytauto Didžio. Universiteto auditorijoje Krėvės, Sruogos ar Putino paskaitų metu. (Deja, kaip sako A. Nyka-Niliūnas, tie "literatūros pusdieviai" buvo daug įdomesni gyvenime, negu katedroj). Arba... pasekt Laisvės alėja žingsniuojančius mūsų garsiuosius rašytojus, Krėvę ir Sruogą (Sruogos erdvi eisena supasi... milžino sieksniavimu, o Krėvė — mažutis ir judriai miklus, vos spėja gretomis žengti, tartum riste ritasi...) (231 psl.).

Prie įdomiausių, sklandžiausiai parašytų ir lengviausiai skaitomų atsiminimų šioje knygoje reikėtų skirti D. Sruogaitės-Bylienės "Balys", V. A. Mantauto "Paslaptingas svečias", L. Dovydeno "Balio Sruogos kaimynystėje", A. Gustaičio "Akimirkos su žemiškuoju Baliu Sruoga žemėje" ir paties rašytojo laiškus šeimai iš Stutthofo koncentracijos stovyklos bei bičiuliams Nemeikšams 1945-1947 metų laikotarpyje.

Man rodos, šios ištraukos būtų labai naudingos kaip skaitiniai aukštesnėse liuanistinių mokyklų klasėse ir literatūros, ir istorijos pamokose.

Atsiminimus apie Balį Sruogą užvertus, prisiminiau ir dar kartą perskaičiau J. Aisčio "Apie laiką ir žmones", jau senokai mūsų lentynose begulinčią, lygiai puikią vadovę po Nepr. Lietuvos rašytojų kelius. Čia J. Aistis pašvenčia po ištisą skyrių Binkiui, Miškinui, Tumui, Savickiui ir net labai spalvingiems, bet anksti komunizmo suviliojusiems P. Juodeliui ir L. Girai.

Tačiau, apie tuos asmenis rašydamas, autorius plačiai užgriebia ir jaunos Lietuvos kasdienybę: gimnazistų, studentų gyvenimą, pradedančių rašytojų aspiracijas, jaunos liet. literatūros padangėje suspindusias adoruojamas bei imituojamas žvaigždes. Čia skaitytojas susipažins su neramiu keistuoliu Herbačiausku ir oriu elegantišku J. Savickiu; pasiklausys Kauno "pletkelių" ir politikavimų; pasinervins Karo Muziejuje sutikęs įžūlių lenkų rašytojų ekskursiją; prisijuoks iš anekdotiškų L. Giros nuotykių. Tačiau ir rimtyje, ir juoke jis pajus entuziastiškas šviesuomenės pastangas sukultūrinti kraštą, atiduodant jam savo darbą, kūrybą, sutelkiant aplink visa, kas žmogų kelia ir šviečia, bandant iš Europos savintis tai, kas neprasilenkia su žmoniškumu.

Dvi knygos — labai skirtingų autorių, apie labai skirtingus žmones, parašytos jo kio panašumo neturinčiais stiliais, tačiau apie tą patį, šiaip jau užmarštin skęstantį, anapus — specialiai skandinami, mūsų tautos laikotarpį — Nepriklausomą Lietuvą.

Skaitant čia minėtas knygas ir vis arčiau, ryškiau pamatant jose aprašytus asmenis, staiga supranti, kad be to praeitin grimztančio, savų ir svetimų iškoneveikimo (kaip lengva ir kaip naivu peikti, mokyti ir poststringauti iš 30 metų perspektyvos!) laikotarpio, nebūtų mūsų nei kaip lietuvių, nei kaip žmonių, "paliekančių ženklą, kad žmonėmis buvę". Nebūtų išėivijoje Kapočiaus, nei tų, kurie savo kūryba laiko gyvą lietuvišką dvasią ir lietuvišką žodį, o Lietuvoj — Kalantos, Kudirkos ir tų, kurie rašo "tarp eilu-

čių", ir tų, kurie spausdina "Kronikas", ir tų, kurie miršta Gulago salyne, palikdami neišdildomus pilnutinio žmogaus pėdsakus žvėrių raistuose.

Dvi knygos — susipažinimui su netolima praeitim, kuri švytėjo šiems laikams nebesuprantamu idealizmu, kuri suformavo mūsų tėvus ir per juos daug vertybių įliejo į mus pačius.

Dvi knygos — susipažinimui su lietuviais, kurie buvo dideli žmonės ir dideli kūrėjai pilna šių žodžių prasme, tik mes, menkavertiškumo kompleksais apsėsti, dažnai nenorim jų tokiais pripažinti.

• *Massachusetts Aukšč. teismas* nusprendė, kad dar negimęs, bet galintis gyventi kūdikis yra jau asmuo teisiniu atžvilgiu.

• *Rinkliava Čikagos bažnyčiose* pasaulio varguomenei atnešė 1,5 mil. dolerių.

• *Prie katalikų centro Washing tone* (U.S. Catholic Conference) veikiantis Etninių reikalų skyrius gavo federalinės vyriausybės pašalpą 49.000 dolerių, kad juos panaudotų paskleisti parinktai etninei medžiagai.

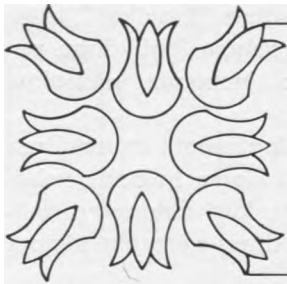
• *JAV Katalikų šalpos organizacija* nukentėjusiems dėl pasienio susišaudymų Libane pasiuntė drabužių, kurių vertė 32.500 dol.

• *Pittsburgho kunigų sąjunga* paprašė Jungt. Tautų sekretorių Waldheim, kad būtų ištirtos žinios apie kankinimus ir mirtis Kambodijoje.

• *Iš JAV yra išvykę dirbti misijose* daugiau kaip 7.400 kunigų ir brolių vienuolių; daugiausia darbuojasi Tolimuose Rytuose, kiti Afrikoje, Centro ir Pietų Amerikoje. Daugiausia vienuolių misijonierių yra jėzuitų.

• *JAV lenkai* kasmet savo bažnyčiose daro rinkliavas išlaikyti užsieny studijuojančius Lenkijos kunigus. Šiuo metu arti 85 Lenkijos kunigų studijuoja užsieny. Kai kurie, kaip pvz. studijuojantieji Paryžiuje, dirba išėivijų lenkų sielovadoje.

• *Detroito jėzuitų provincija* sudarė filmų gaminimo bendrovę, kuriai vadovaus kun. J. Fleck, S.J.

**M. K. ČIURLIONIO MINĖJIMAI —
PROPAGANDOS TIKSLAMS**

Šiais metais Lietuvoje labai gausu Čiurlionio minėjimų. Labai gerai, kad laikraščių ir žurnalų skaitytojai supažindinami su šiuo mūsų tautos genijum, bet nėra per daug objektyvu ir moksliska, kai kiekvienas aprašymas dvelkia komunistine propaganda. Žinoma, ten visur pirmiausia reikia atiduoti duoklę "Lietuvos išvaduotojams iš buržuazinių kraugerių", bet vis dėlto, atrodo, dažnai persistengiama. Čia paminėsime keletą aprašymų, buvusių dienraštyje "Tiesoje".

Straipsnyje "Iš liaudies sėmės įkvėpimą" Jonas Bruveris rašo: "Kaip kiekvienas jo paveikslų potėpis, kaip jo raštuose išsakyta mintis, taip ir kiekvienas jo muzikos garsas yra giliai įsirežęs į lietuvių tarybinio meno kūrėjų sąmonę, įkvėpia jų kūrybines pastangas, nes M. K. Čiurlionio pasaulėžiūros ir kūrybos liaudiškumas, demokratiškumas, gilus humanistinis turinys jiems yra ypač artimas ir reikalingas".

Lietuvos TSR liaudies artistas, kompozitorius prof. S. Vainiūnas straipsnyje "Įamžintas M. K. Čiurlionio atminimas" sako: "Deja, ilgus metus po Čiurlionio mirties buržuazinėje Lietuvoje buvo abejingai žiūrima į jo muzikinį palikimą... Tarybiniais metais Lietuvoje, kaip ir visoje Tarybų Sąjungoje, susidomėjimas Čiurlioniu metai po metų auga".

Straipsnelyje "Genialiajam menininkui — visos liaudies pagarba" Lietuvos TSR kultūros ministras, meno veikėjas L. Šlepetys džiaugiasi, kad šimtmečio iškilmės baigs šalies sostinėje Maskvoje, Didžiajame teatre, kuriame bus iškilmingas vakaras. Jis sa-

ko: "Tai labai prasminga: pirmieji Čiurlionio dailę profesionaliai ir aukštai įvertino rusų dailininkai ir kritikai. Minėti M. K. Čiurlionio sukaktį Maskvoje — reiškia minėti ją pasauliniu mastu". Toliau jis rašo: "Čiurlionio menas — tauraus liaudiškumo, neribotos fantazijos ir gilios minties lydinys — buvo iš karto įvertintas kaip tik išikūrusios Lietuvos komunistų partijos vadovų... Čia pat reikia pažymėti, kad sumiesčionėjusiai Lietuvos buržuazijai Čiurlionio menas, ypač daugiaplanės formos tapyba, savo krikščionišku taurumu, idealo ieškojimu buvo svetimas, nesuprantamas. Jeigu šis menas ir buvo propaguojamas, tai tik kaip — tautiško mitas... Jisai spinduliuojančia savo kūrininių energija padeda kurti lietuvių socialistinį meną, visą tarybinį meną. Kartu su dabarties menu ir visa tarybinio gyvenimo tikrove ir patsai Čiurlionis vis plačiau iškeliauja į broliškas respublikas, į užsienio šalis. Jis tapo tarybinės kultūros savastimi ir brandybe, nes savo kūrinuose siekė harmonijos pasaulio, kurią dabar mes praktiškai kuriame dienų metu, penkmečių žygiais. Tarybų Lietuva, jos kultūros suklestėjimas ir organiškasis išsilyginimas į tarybinių tautų kultūros savitarpio turtinimo procesus — dar vienas ir labai svarbus M. K. Čiurlionio amžino gyvybingumo aspektas".

Lietuvos TSR Dailininkų sąjungos pirmninkas prof. J. Kuzminskis dėkoja rusams: "Mes labai dėkingi rusų inteligentijos atstovams, kurie dar šio šimtmečio pradžioje pirmieji pastebėjo ir įvertino Čiurlionio kūrybą, padėjo jam moraliai ir materialiniai, padarė tai, ko nesugebėjo ir nenorėjo padaryti buržuazinė Lietuva... rūpinamasi, kad jo

kūryba kuo plačiau būtų prieinama tarybinams žmonėms, visam pasauliui".

Lietuvos TSR Kompozitorių sąjungos valdybos pirmininkas, meno veikėjas V. Laurušas kalbėjo: "Buržuazinės Lietuvos laikais saujelė pažangių kultūros veikėjų, iš kurių tarpo ypač ryškiu talentu ir kūrybiniu savitumu išsiskyrė M. K. Čiurlionis, svajojo, kad liaudies dainose apdainuota beauštanti aušrelė išauš į šviesų ir derlingą vidurdienį, kada lietuviška profesionalioji muzika, užsiuginusi galingus sparnus, išskris iš gimtojo lizdo ir pralėks nacionalines ribas... Tik tarybiniais metais buvo suvokta liaudiškoji Čiurlionio kūrybos prasmė... Tarybų valdžios dėka, Čiurlionio kūriniai susilaukė nepaprasto visuomenės susidomėjimo, išimtinės globos, tapo visiems prieinami".

Bet... gal kaip tik dėl tų pataikavimų ir panegyrikų rusams buvo leista Lietuvoje plačiai paminėti Čiurlionį ir išleisti apie jį tiek įvairių veikalų. Keletą jų čia dar paminėsime.

Jo sesuo J. Čiurlionytė išspausdino prisiminimų knygą lietuvių ir rusų kalbomis, kur išsamiai aprašomas Čiurlionio gyvenimas. J. Gaudrimas ir A. Savickis išleido pakartotinai papildytą studiją apie Čiurlionio muziką ir dailę. Į lietuvių kalbą verčiama Leningrade išleista M. Etkindo knyga "Pasaulis kaip didelė simfonija". Žadama atspausdinti pagrindinius Čiurlionio dailės kūrinius su lietuvių, rusų, anglų, prancūzų ir vokiečių kalbų užrašais. Spausdinamas atvirukų rinkinys, kuris sudarytas iš pernai išleistos "sonatų ir fugų" paveikslų knygos. Muzikams spausdinami geriausi jo muzikiniai kūriniai. Taip pat išleista jo kūriniai chorui, lietuvių liaudies dainų balsuotės ir muzikos klausimais knyga "Laiškai Sofijai". "Vagos" leidykla išspausdino kelis jubiliejui skirtus meniškų ženklų ir lietuvių poetų eilėraščių rinkinį "Saulėtos vizijos" su Čiurlionio kūrinių nuospaudomis. Rinktinių kūrinių nuospaudos, skirtos svetimtaučiams menininkams, spausdinamos Prancūzijoje ir Vokietijoje.

Rugsėjo mėn. pradžioje didelė paroda apie Čiurlionį išsiųsta į Berlyną. Toje paro-

doje yra dailininko kūrinių ir gaidų atgaminimai. Taip pat rodomi veikalai bei straipsniai lietuvių, rusų, vokiečių, anglų, ispanų, japonų ir suomių kalbomis. Literatūrinę parodos dalį sudaro Čiurlioniui skirti S. Nėries, K. Borutos, A. Venclovos, E. Mieželaičio, A. Miškinio ir J. Degutytės eilėraščiai.

Rugsėjo 19 d. kauniečiai minėjo Čiurlionio jubiliejų. Po iškilmingosios dalies Valsybinio muzikinio teatro orkestras, diriguojamas S. Domarko, atliko simfoninę poemą "Miške". Kauno valstybinis choras, vadovaujamas P. Bingelio, su soliste T. Chmiliauskaite, pritariant kanklėms, padainavo Čiurlionio harmonizuotas lietuvių liaudies dainas. Buvo atlikta T. Makačino ir M. Martinaičio kantata "Saulės poema". Dramos teatro aktoriai skaitė Čiurlioniui skirtas lietuvių poetų eiles. G. Kuprevičius atliko "Žalčio" sonatą ir preliudą.

Čiurlionio jubiliejaus proga, kelyje tarp Varėnos ir Druskininkų (56 km) pastatyta 15 stogastulpių. Juos padirbo liaudies menininkai, išdroždami iš Dzūkijos ažuolų kamienų.

Tad visokiais būdais šiais metais buvo stengtasi pagerbti šį mūsų tautos genijų, minint jo gimimo šimtmetį. Jis šioje žemėje tegyveno trisdešimt penkerius metus. Per tokį trumpą savo gyvenimo ir kūrybos laikotarpį parašė 270 muzikos kūrinių ir nutapė 400 paveikslų.

ŠIMTOSIOS M. DOBUŽINSKIO GIMIMO METINĖS

Švenčiant Čiurlionio jubiliejų, nebuvo pamirštas ir M. Dobužinskis, gimęs tais pačiais metais, kaip ir Čiurlionis. Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejus, minėdamas M. Dobužinskio šimtąsias gimimo metines, suruošė jo rinktinių meno kūrinių parodą.

M. Dobužinskis gimė Naugarde. Buvo tapytojas, teatro dekoratorius ir grafikas. Daug keliavo po Europą. Lietuvos meno paminklai ir gamta turėjo jam didelę įtaką. 1929 m. apsigyveno Kaune ir kelerius metus dirbo Valstybės teatre, piešdamas dekoracijas. Mokytojavo Kauno Meno mokykloje. Nupiešė daug Vilniaus, Kauno ir kitų Lietuvos vietovių senosios architektūros paminklų.

Buvo komisijos narys Lietuvos valstybės ženklui nustatyti. Parašė į "Romuvą" daug straipsnių apie mūsų trispalvę vėliavą.

1939 m. atvyko į JAV ir dirbo dramos, baleto ir operos teatruose, piešdamas dekoracijas. Suruošė eilę parodų didesniuose miestuose.

M. Dobužinskis buvo M.K. Čiurlionio globėjas. Pastarajam nuvykus į Rusiją, jis jį supažindino su rusų menininkais.

KUN. ROMUALDO BLAŽIO 50 M.

KUNIGYSTĖS JUBILIEJUS

Praėjusią vasarą Daugeliškyje, Ignalinos rajone, buvo nepaprastos iškilmės, kurių žmonės dar ilgai neužmirš. Kun. R. Blažys šventė savo auksinį kunigystės jubiliejų. Sekmadienį 1 val. po pietų prasidėjo pamaldos. Jubilatas, apsirengęs mišių rūbais, iš klebonijos ėjo į bažnyčią, lydimas didelės procesijos. Šalia jo ėjo keli kunigai ir klierikai. Kelios dešimtys baltai apsirengusių vaikų nešė rankose baltas lelijas. Paskui jie su vainiku apsupo jubilatą. Procesijoje dalyvavo didelė minia suaugusiųjų, jaunimo ir vaikų. Mergaitės buvo galvas pasipuošusios ramunėmis. Buvo tikrai įspūdinga procesija, žmonės braukė ašaras.

Įėjus į bažnyčią, kai kurie kunigai nuėjo klausyti išpažinčių, kiti asistavo celebrantui. Ilgą, bet labai puikų pamokslą pasakė jaunas Valkininkų klebonas. Jis jautriai kreipėsi į jubilatą, dėkodamas visų vardu už visą jo veiklą, kreipėsi į jaunimą ir tėvus, nušviesdamas kunigo pašaukimo didybę ir grožį. "O kad mes susilauktume naujų Valančių, Maironių...— kalbėjo pamokslininkas. Nors pamokslas buvo ilgas, bet žmonės po jo kalbėjo: "O kad jis būtų dar ilgiau kalbėjęs... norėjosi klausyti ir klausyti".

Po mišių buvo procesija su Švenč. Sakramentu. Vėl subaltavo berniukų ir mergaičių eilės. Visas vėliavas (išskiriant tretininkų) nešė jaunimas. Po pamaldų buvo lietuviškai atgiedota "Te Deum laudamus". Pamaldos užsitęsė pusketvirtos valandos. Žmonės, prisimindami visuomet tokį silpną ir paliepusį Tėvą Blažį, tarpusavy kalbėjosi, kad

jeigu jis išlaikė tokias ilgas pamaldas, tai sulauks 100 metų.

KELIOS NUOTRUPOS

- Kauno Dramos teatras pradėjo savo 55-tąją sezoną Juozo Grušo istorinės dramos "Švitrigailos" vaidinimu. Teatro direktorius R. Tumpa sezono išvakarėse pasigyrė, kad už pavyzdingą žiūrovų aptarnavimą ir gausius renginius jų teatro grupei pripažinta trečioji vieta visasajunginiame lenktyniaviame. Lapkričio mėn. teatras numato prisiminti Čiurlionio jubiliejų E. Ignatavičiaus ir J. Vaitkaus parašyta pjese "Šviesa virš bedugnės".

- Elena Petrauskienė-Žalinkevičiūtė, aktorė, poetė ir vertėja, rugsejo 23 d. atšventė 75 m. amžiaus sukaktį. 1922 m. ji pradėjo dirbti Kauno Valstybiniame dramos teatre, vaidindama iki 1944 m. Paskui pasitraukė Vokietijon. 1948 m., kviečiama savo vyro Kipro Petrausko, grįžo atgal į Lietuvą.

- Lina Purvinskaitė, Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto studentė, tapo LTSR lauko bėgimo laimėtoja, gaudama aukso medalį, diplomą ir rožės žiedą. Vieno km kelį ji nubėgo per 3 min. ir 18,5 sekundžių.

- Lietuvos TSR Liaudies meno draugija skundžiasi "Tiesoje" kad į jų skyriaus būstinę ne kartą kreipėsi apgauti poilsiautojai, pirkę iš atsitiktinių žmonių paprasčiausią plastmasę už gintarą. Toliau dejuojama, kad šia prekyba daugiausia verčiasi žmonės, nedirbantys visuomenei naudingo darbo. Jie, bent ką sulipdę, nuneša į paplūdimį ar į kitas poilsiautojų susibūrimo vietas ir parduoda kaip meno kūrinį, tuo pažemindami liaudies menininkus.

- *Dieviško Vardo misijonieriai* švenčia savo veiklos 100 m. sukaktį. Jų įsteigėjas kun. Arnold Janssen spalio 19 d. paskelbtas palaimintuoju. Vienuolija buvo įsteigta 1875 m. Olandijoje. JAV-se turi keturias provincijas, su apie 300 kunigų ir apie 115 brolių.

- *Šventųjų metų* filmą "Jubilee—Holy Year 1975" susuko Society for a Christian Commonwealth. Galima išnuomoti ar įsigyti tos draugijos adresu: 278 Broadview Ave., Warrentown, VA 22186.

Skrylių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

BENDRATIS — STILISTINĖ PUOŠMENA

"Lietuvių kalbos gramatikoje" (1922) J. Jablonskis bendratį taip apibūdina: "Ja (bendratimi) pasakome tikrai veiksmą, bendrą veiksmo vardą, bet ja nepažymime nei asmens, nei skaičiaus, nei laiko". Tačiau nereikia manyti, kad bendratis dėl to yra visai nereikšminga veiksmazodžio forma. Stilingoje kalboje neretai ja reiškama ir daugiau, negu "bendras veiksmo vardas". Kartais ja pasakomi ir įvairiopi veiksmo atspalviai, ir sakytojo nusiteikimas dėl kalbamojo veiksmo. Kai kuriais atvejais bendratis padaro kalbą raiškesnę ir gyvesnę. Tai gali būti tikra stilistinė puošmena.

Čia, išeivijoje, mūsų rašomosios kalbos stilius vis menkėja, tad manome, kad bus pravartu prisiminti kai kuriuos charakteringus posakius su bendratimi, kurie gali praturtinti ir pagražinti mūsų kalbą. Tokių posakių nemaža randame liaudies kalboje, bet juos yra pamėgę ir kai kurie mūsų rašytojai, ypač Žemaitė ir V. Mykolaitis-Putinas. Čia pateiksime kelis būdingesnius bendraties vartojimo atvejus.

1. Beasmeniuose sakiniuose, dažnai turinčiuose dalelytes *tik, tai, kad* ir pan., bendratimi gali būti pasakoma reikiamybė ar būtinybė, pvz.: Tik *duot* snukių už tokias kalbas (Alksnėnai). Tau tik *duot, duot* ir verkt *neduot* (Radviliškis). Ot, vyras! Tai *mylėti* tokį žmogų (Žemaitė). Nuo ko pradėti, Mackevičiui buvo aišku: *išlaisvinti* kraštą, *atstatyti* valstybę, *nuversti* baudžiavą, *išsivaduoti* iš ciesoriaus jungo. *Duoti* žemės visiems, kas nori ją dirbti. Visus *sujungti* į vieną kovą (V. Mykolaitis-Putinas).

2. Kartais bendratimi pasakomas ryžtas ir noras ką nors daryti, pvz.: Jos žodžiai kaip elektra visus užgavo. Staiga visi sukrito: *Nedovanoti! Pakarti* žaltį! *Uždegti! Pamokyt* Akis *išlupinėti!* *Liežuvį ištraukti!* (Žemaitė). Pirmas jos noras — *šokti* tuoj iš patalo, *bėgti* pas Kušlių, *prisipažinti* jam ir *prašyti*, kad dovanotų (V. Krėvė).

3. Bendratis (dažnai drauge su žodžiais *kaip, kur, kodėl* ir pan.) vartojama ir tokiuose sakiniuose, kuriais reiškiamas neryžtingumas, abejojimas ar svarstymas, pvz.: Kaip man *žydėti žiemužę* (Liaud. daina). Bet kas man *daryti*, kur man *dingti*, — aimanavo Katrė (V. Myk.-Putinas). Bet abu šeiminkai neatlyždami prašė svečius į vidų. Kaipgi? *Priimti* kieme? Būtų svečiams nepagarba. *Neužėiti* į vidų? Būtų šeiminkams įžeidimas (V. Myk.-Putinas).

Minėtuose sakiniuose tam pačiam reikalui galėtų būti vartojamas ir busimasis laikas, pvz.: Kaip aš *žydėsiu* žiemužę. Bet ką aš *darysiu*, kur aš *dingsiu*, — aimanavo Katrė.

4. Pasakojamojoje kalboje bendratimi reiškiamas staiga prasidėjęs veiksmas arba pabrėžiamas to veiksmo intensyvumas, pvz.: Atskrido varnas, pagavo obuolį ir nešasi. Vaikas *vytis* tą varną. Nusivijo miškan ir paklydo (Liaud. pasaka).

Kontekstas rodo, kad vaikas jau vejasi varną, ne ketina ar ryžtasi dar vytis. Taigi čia bendratis pavartota kitaip, negu anksčiau minėtu atveju, kur reiškiamas pasiryžimas ar noras veikti. Maždaug tą patį galėtume pasakyti ir būtuojų kartiniu laiku su bendratimi: Vaikas *šoko vytis* tą varną ...

Viena bendratimi trumpai ir ryškiai akcentuojama veiksmo pradžia ir įtampa. Štai dar keli šios rūšies pavyzdžiai, paimti iš liaudies pasakų: Slibinas nuo jo *bėgti, plaukti* per marias, o Petras pasivertė į katina. Atėjo pas smuklininką, ir jį vėl *prašyti*, kad gelbėtų. Tiedu vokiečiai tą žmogų *keikti*, kad juos taip prigavo. Panašių pasakymų netrūksta ir Žemaitės raštuose: Jonas nu-traukė tau skepetaitę, tu nuleidai kepurę; jis įkibo tave rišti, tu *nepasiduoti*. Motina apmaudinga šeimininkauja, sukasi po klėtį. Tupikiai — *neleisti*, nori raktus atimti. Ta *neduoti*.

5. Bendraties dažnai pasigaunama raginamuosiuose, liepiamuosiuose ir įsakomuosiuose sakiniuose, pvz.: Vaikai, *dainuoti!* — šaukė atsisėdęs ant suolelio viduryje aslos (Žemaitė). Prakeikti chlopai! *Nuplakti* visus ligi vieno! O šitam velnio išperai bernui odą *nulupti*, mirtinai jį *užkapoti* (V. M.-Putinas).

5. Kartais bendratis vartojama ir šaukiamuosiuose ar šiaip emocinguose sakiniuose, reiškiančiuose barimą, draudimą, grasinimą, pvz.: Per naktis *sėdėti* įsismerkusiai į biblioteką! Čia vieta tavo knygoms? (Žemaitė). Miežiai laikas sėti, o mūsų nė avižos dar nepasėtos. Maištus jums *kelti!* Pono *neklausyti!* (V. Myk.-Putinas).

7. Bendratis kartais jungiama su kitomis tos pačios šaknies veiksmazodžio formomis pabrėžti arba aiškiau nusakyti tokiam veiksmui, kuris čia pat paaiškinamas ar paneigiamas. Tokie junginiai dažnai vartojami dialoguose, atsakant į klausimus ar šiaip ką nors paaiškinant, susiejant su ankstesne kalba. Pvz.: *Gauti*, rodos, gavo naudos, bet skolų nieko neapmažino (Žemaitė). Ar pats matė? — Pats *matyt nematė*, tik nuo kitų girdėjo (J. Jablonskis). *Matyt nemačiau, regėt neregėjau* — bene tavo merga lankoj šieną piovė (Liaud. daina).

NETINKAMAS BENDRATIES VARTOJIMAS

Kartais dėl svetimų kalbų įtakos tiek mūsų šnekamojoje, tiek rašomojoje kalboje bendratis netinkamai pavartojama. Dažnai ji klaidingai vartojama sąlygos sakiniuose su jungtuku *jei* arba *jeigu*. Štai keli pavyz-

džiai: *Jei sakyti tiesą*, tai jis nėra labai simpatingas žmogus. *Jeigu tikėti* jo pasakojimu, tai ten tikrai buvo baisu. Tas berniukas yra gero charakterio, *jei neminėti* kai kurių jo karštuoliškų išsišokimų. *Jeigu gerai pasispausti*, tai būtų galima tą uždavinį atlikti.

Visuose čia pateiktuose sakiniuose bendratis yra netinkamai vartojama. Tuos sakinius būtų galima taip pataisyti: *Tiesą sakant*, jis nėra labai simpatingas žmogus. *Jeigu tikėsime* (arba *tikėtume*) jo pasakojimu, tai ten tikrai buvo baisu. Tas berniukas yra gero charakterio, *neminint* kai kurių jo karštuoliškų išsišokimų. *Gerais pasispaudus*, būtų galima tą uždavinį atlikti.

Tokios bendraties kontrstrukcijos su jungtuku *jei* (*jeigu*) lietuvių kalbai nėra būdingos, tai yra tik vertiniai iš kitų kalbų. Tačiau yra vienas kitas atvejis, kur bendratis su jungtuku *jei* (*jeigu*) yra vartotina ir patvirtinta mūsų liaudies kalbos. Pvz.: *Jeigu jau užti, tai užti* — štai dar butelis skaidriosios. *Jeigu jau valgyt, tai valgyt*, ką čia su tuo trupučiu prasidėti. *Jeigu jau duoti, tai duoti*, kaip reikia, o ne kaip tas šykštuolis (J. Balčikonis).

Šios rūšies sakiniuose jungtukas *jei* (*jeigu*) vartojamas su bendratimi, kai ši pakartojama: *daryti - daryti, duoti - duoti, valgyti - valgyti* ir pan. Toks pakartojimas padeda išreikšti stipresnį, intensyvesnį veiksmą, kuris čia yra brėžte pabrėžiamas. Nors šiuose sakiniuose sąlygos reikšmė nėra visiškai išblukusi, bet jau labiau pajungta kitai, pabrėžiamajai funkcijai. Tokie sakiniai ne tik nėra peiktini, bet juos galime laikyti stilistine puošmena.

• *Tarptautinis Eucharistinis kongresas* įvyks 1976 m. rugp. 1-8 d. Philadelphijoje. Yra sukurta speciali kongreso malda, kuri prasideda žodžiais: "Dangaus Tėve, Tu mus sau sukūrei. Neramios mūsų širdys, kol neatsilsės Tavyje. Užpildyk tą ilgesį Gyvenimo Duona — Jėzumi, kad mes galėtume liudyti Jį, kuris tik vienas gali numalšinti žmonių giminės alkį".

TOMMY

Kompozitoriaus P. Townsend 1969 m. sukurtą operą „Tommy”, skirtą britų „rock” tipo grupei „The Who”, vėliau buvo išleista plokštelėse ir jų išpirkto net apie 10 milijonų egzempliorių. Nenuostabu, kad tas pasisekimas paskatino filmų režisorių Ken Russell pagal tą operą sukurti filmą, kuriam scenarijų paruošė pats Russell. Filmą išleido Columbia bendrovė.

Filmas skirtingas nuo įprastųjų savo „rock” muzikos garsais ir kaleidoskopiškai besikeičiančiu įvairumu. Iš dalies jis turi giminingumo su tokiais filmais, kaip „Jesus Christ, Superstar”. Ir „Tommy” turi religinio elemento, tik daug mažiau ir labiau nevykusiai.

Filmo veiksmas sukasi apie jauną „Tommy”, kurį čia su įsijautimu vaidina Roger Daltrey. Jis mato, kaip grįžusį „kare dingusį” jo tėvą — buvusį lakūną — užmuša naujas motinos pasirinktasis, jo patėvis. Tommy gauna įsakymą laikytis taip, lyg jis nieko nebūtų matęs, girdėjęs. Suterorizuotas jis iš tiesų tampa kurčias, nebylys ir aklas. Tai ypač giliai pergyvena jo motina Nora Walker, kurios vaidmenį atlieka stipri aktorė Ann-Margret, o jo patėvį — klek grubesnis, nedainuojantis Oliver Reed.

Visas filmas tai tokia gausių smulkių gabaliukų margaspalvė mozaika. Čia ir pasaulinių karų atošvaistės, ir romantinės scenos, ir voliujimasis po pupų tešlos bei šokoladinio pudingo masę, ir visokių kitokių pokštų, kokius tik laki vaizduotė gali sugalvoti. Nelaimingasis nebylys vedamas į bažnyčią, kurioje — Marilyn Monroe kultas. Čia užgriebiamos kai kurios neskaniai iškreiptos religinės užuominos. Bet bernaitis stebuklingai išgyja ir tampa lyg kažkokiu religiniu apaštalu.

Filmas pilnas įvairių perdėjimų, neskanių gabaliukų, bet kartu ir intriguojančio įvairumo mišinys. Neeilinius sugebėjimus parodo Ann-Margret, motina, kuriai tenka filme net 20 metų „pasenti”. Savo gausiais montažais filmas

žiūrovui neduoda nė atsikvėpti, ekrane bėga vis nauji vaizdai, stebinantieji techniško pastatymo suorganizavimu. Filme daug perdėjimų, bet daug ką ant savo pečių išveža stiprūs aktoriai. Be minėtųjų, čia matomi: Eric Clapton, Keith Moon, Tina Turner, Elton John. Įtrauktas net ir Jack Nicholson, ne per daug teturįs kur pasireikšti.

Filmas parodo režisoriaus neribotą, gal net nežabotą vaizduotę. Gaila, kad dainuojančiųjų garsai ne visada reikiamai sinchronizuoti su lūpų judesiais. Filmas — suaugusiems, labai paviršutiniško žanro, bet žiūrovą sudomina savo gyvumu, egzotiškumu, pastatymo technišku atlikimu.

W. W. AND THE DIXIE DANCEKINGS

Vadinamoji „Country-Western” muzika amerikiečių tarpe, ypač jaunimo, darosi populiari. Išperkama daugybė tokios muzikos plokštelių. Net laikraščiai rašo, kad vadinamieji „hilibiliai” darosi amerikiečių simboliu. Tai gal ir paskatino susukti šį filmą, kuris vaizduoja tariamus įvykius 1957 m. JAV pietuose.

Čia pagrindinis veikėjas yra suktas vyras, vadinamas tik W. W., kurį su ramiu šaltumu vaidina žinomas aktorius Burt Reynolds. Jo vaizduojamas personažas buvo dirbęs S.O.S. (Southland Oil System — fiktyvus vardas) gazolino stotyse, yra užsirūstinęs tos bendrovės atžvilgiu ir, važiuodamas automobiliu, apiplėšia trejetą tų stočių. Išreikalavęs atiduoti pinigų, jis stoties tarnautojui duoda po kokius 20 dol., kad policijai duotų netikslūs pranešimai apie apiplėšėją ir jo automobilį.

Policija jį pradeda gaudyti. Jis įsimaišo į minią koncerte, kur groja tas Dixie Dancekings orkestras, ir išvengia arešto. Muzikantus prikalba vyksti su juo, žadėdamas jiems sėkmingą karjerą. Lėšų kelionėje gauna apiplėšimais.

Gazolino bendrovė užangažuoja diakoną John Wesley Gore, kad tas susektų plėšiką. Jo vaidmenį Art Carney susilaukia nemažai kriti-

kų pagyrimų. Ta muzikantų grupė vyksta į Nashville, bet šiame filme tas miestas žymiai menkliau pavaizduotas, kaip "Nashville" filme. Tas diakonas pagaliau suseka plėšiką W.W., atgabena prie policijos, bet paskui jį paleidžia. Atrodo, kad tai jį giliai paveikia ir jis nusi-gręžia nuo kriminalinio kelio. Filmas — suau-gusiems ar paaugusiems. Filmo valdyboje nie-ko ypatingo. Darymas iš plėšiko savotiško he-rojaus filmą nužemina moraliniu atžvilgiu. Fil-me gana daug gėrimo, muštynių, automobilių vaikymosi. Režisierius yra anksčiau paruošęs stipresnių filmų, kaip "Joe", "Save the Tiger". Šis filmas nei meniškuoju, nei moraliniu atžvil-giu nenusipelno būti įrikiuojamas tarp vertin-gesniųjų.

LOVE AND DEATH

Woody Allen rašo parodijas "New Yorker" žurnale, bet viena tokia lyg ištęsta parodija dabar jo panaudota sukurti šį filmą, kuriam jis pats parašė scenarijų, pats vaidina pagrindinį vaidmenį ir pats rūpinosi filmo pastatymu.

Allen jau žinomas iš savo filmų apie Centri-nę Ameriką (Bananas), apie ateities pasaulį (Sleeper), bet šis filmas pranašesnis už anuos. Allen čia pasinaudoja Dostojevskio ir Tolstojaus veikalais, nukeldamas žiūrovus į caristinę Ru-siją, vaizduodamas Boriso Grušenkos pasaulį, besikambant S. Prokofievo muzikai iš "Aleksandro Newskio". Pagrindinis jo tikslas — pra-juokinti žiūrovą, tačiau pasirenka čaplinišką būdą: tai jam kovojant kardas sulinksta kaip dešra, tai jis įlenda į patranką, iš kurios jį iš-šauna, ir jis užmuša kelis generolus, tai eidamas rikiuotėje kažkaip atsilieka, o paskiau prieš jį atsigręžia visas pulkas, tai buteliu trenkia į galvą ne tam, kuriam taikė.

Filme pasirodo ir mirtis, keliamas ir Dievo klausimas, net ir be deramo respekto, bet jau-čiama, kad nėra piktos valios, kad siužetas ima-mas iš veikalo, kur yra pagarba religijai; tai nelaikoma piktžodžiu. Daugiausia tai to-kia žodinė, mimikinė komedija ar tiesiog far-sas, parodija, kur gausu lengvų pokštų, mažai gilesnio turinio.

Stipri jo partnerė yra Diane Keaton, pažįsta-ma jau iš "Godfather", čia vaizduojanti pus-eserę Sonią, norinčią ištekti ir išeinančią už silkių pirklio, bet šiam mirus, tampančia Bori-so žmona, su kuria jis neva bando nužudyti im-peratorių Napoleoną, pasivertęs Ispanų karališ-kosios šeimos nariu. Filme suminima ir kitų

stambių vardų, kaip Kierkegaard, Groucho Marx, Bobe Hope, o ta Sonia yra čia lyg rusų literatūros Nataša. Tačiau viskas susiveda į to-kią lėkštą muzikinę parodiją, nors jai vis dėlto kai kurie kritikai skiria aukščiausią įvertinimą — keturias žvaigždes. Nemanau, kad lietuviai tiek jam skirtų.

NASHVILLE

Retai kuris filmas susilaukia tokio aukšto kritikų vertinimo, kaip šis. Kai kurie filmą va-dina geriausiu iš paskutiniojo laikotarpio, kiti prastaria, kad jo režisierius ir gamintojas Ro-bert Altman yra genialus.

Reikia pripažinti, kad filmas yra daugeliu kuo kitoks negu eiliniai. Tai tokia itin gyva amerikietiško gyvenimo mozaika, sulipdyta iš mažų gabalų. Filme nėra vienos kokios prasi-kišančios fabulos, galima sakyti, nėra nė va-dovaujančio aktoriaus — bėga vis kitokie vaiz-dai, kaip kaleidoskope. Scenarijų filmui yra paruošusi Joana Tewksbury, kuri nuvyko dviem savaitėms į Nashville, stebėjo tenykštį gyveni-mą ir pagrįžo su skriptu, paremtu jos tame mieste sutiktais 16 charakterių. Vėliau buvo pridėti dar 8, daugiausia politinio turinio. Tai-gi — filme pora tuzinų aktorių ir apimamas penketos dienų gyvenimas Nashvillėje.

Altmanas filmavo septynias savaites, apgy-vendinęs aktorius viename Nashvillės motelyje ir nepaleisdamas iki galo — gal dar kurio pri-reiks. Visas filmo sukūrimas kainavo 3 mil. dolerių. Vienas sunkiausių darbų vėliau buvo tą filmą suredaguoti, sudėstyti iš mažų gabaliukų, kur atskirų charakterių pasirodymas taip su-karpytas, prie jų vis grįžtama, bet tas žiūrovo neverčia pasimesti, nes vienos fabulos filme ir nėra, o tik kasdienio gyvenimo vaizdelių pynė, atkurianti Nashvillės gyvenimą, kuris tampa visos Amerikos žmonių gyvenimo metafora.

Vienos temos filme nėra, bet ryškesnės trys: gyvenimo pasisėkimai ir nepasisėkimai, moterys ir politinės varžybos rinkimuose. Daug dainų, sukurtų net pačių aktorių. Visas filmas — tai gyvenimiška tikrovė, komedija, melodra-ma, operetlškas veikalas, kuriame beveik be pertraukos skamba muzika, bet viskas sujungta į darnų vienetą.

Aktorių rinkinys neeilinis. Rašytoja, daini-ninkė, dainų kūrėja Ronee Blakley yra pajėgi Barbaros Jean vaidmeny, vaizduojanti iškilią muzikę, grįžtančią iš ligoninės, psichiškai išsi-sėmusią. Jai tinkantis partneris yra dainininkas Henry Gibson, Hamilton vaidmeny. Atkreipia

dėmėsi ir Lily Tomlin, vaizduojanti Linne Reese, kuri dainuoja bažnytiniame chore, rūpestingai globoja savo du kurčius-nebylius vaikus, bet kurią išmuša iš ištikimos žmonos kelio supuvęs mergogauda "rock" muzikantas Tom Frank, kurį vaidina Keith Carradine. Filme gyvai pavaizduota ir reporterė Opai, kurios vaidmenį Chaplino duktė Geraldine.

Filmas tariamai atspindi amerikietišką gyvenimą, bet tas gyvenimas labai sekclus. Ribotų plikumų scena ir kai kurie kiti neugdantieji dalykai daro šį filmą skirtingą suaugusiems. Šiaip jau pastatymas sėkmingas, ir kalbama apie galimybes jam laimėti premijas.

FAREWELL, MY LOVELY

Intriguojantis detektyvo filmas. Žiūrovas visą laiką sėdės, sekdamas įvykius su susidomėjimu. Susuktas pagal Raymondo Chandler romaną: "Farewell, My Lovely". Šį veikalą autorius laiko savo geriausiu. Tiesa, jis įdomus, ir gal dėl to pagal jį susuktas šis jau trečias filmas. Ankstyvesnieji du: "The Falcon Takes Over" ir "Murder, My Sweet". Kaip iš tų pavadinimų matyti, filme yra meilės, išdavimo, prievartos, žudymo.

Pagrindinis personažas — privatus detektyvas Philip Marlowe, kurį čia su apskaičiuotu šaltumu ir pasitikėjimu vaidina Robert Mitchum. Svarbiausias jo uždavinys filme — suieškoti Moose Malloy (jo vaidmenį Jack O'Halloran) mylimą mergaitę. Jis jos nematė septynerius metus, kuriuos išsėdėjo kalėjime. Iš jos negavo laiško per šešerius metus. Beieškodamas jos detektyvas turi daug pergyvenimų: jis ir sumušamas, narkotikais apnuodijamas, į jį šaunama; jis sutinka jauną teisėjo žmoną, kuri jį vilioja, alkoholišką našlę, naktinio klubo savininkę, viešų namų laikytoją, policininkus, laikraščio žmones, ginklų pardavėjus. Detektyvas veikia ryžtingai, reikalui esant, jis nusižemines, netrūksta jam nė humoro.

Ieškomą merginą Velmą Grayle (Charlotte Rampling) jis randa. Kiek jos išvaizda graži, tiek ji palaida ir žiauri — likviduojanti visus, kurie ją gali susekti. Ji nušauna ir savo numylėtąjį, bet pati krinta nuo detektyvo šūvio.

Nors filme yra pagaunanti žiūrovą įtampa, bet visgi jame yra ir žiaurumų, ir moralinių žemumų, taigi filmas tik suaugusiems. Režisierius Dick Richards savo uždavinį atlikęs rūpestingai, nemažai išradingumo parodęs filmuotojas John Alonzo. Filmas daugiau turi išblaškian-

čios poilsinės prasmės, kaip kokios meniškos vertės.

MONTHY PYTHON AND THE HOLY GRAIL

Britų Python grupės susuktas filmas, kurio pagrinde legenda apie Karalių Artūrą, ieškančią Kristaus taurės. Tik šiame filme nieko rimto, tiesiog tos gražios legendos išprofanavimas. Nepiktas, neįžeidžiantis, bet toks kvailas, dėl kurio kikeną kai kurie vaikai, bet suaugusiam tiesiog gaila sugaišto laiko. Filme karalius Arturas "joja", bet be arklio, tik straksi, kaip ir jo palydovas. Britai apgula prancūzų ginamą pilį. Ginasi gi jie ne kokiais ginklais, o meta nuo miesto sienų karvę, kitus gyvius ar kitas keistenybes. Vaizduojamos dviejų riterių kautynės, bet sudarytos, kad publika juoktųsi. Nukerta vieną ranką, švirksčia kraujas. Vaikai, o gal ir kiti, žiūrėdami kvatoja. Taip kikeną, kol nukapoja abi rankas ir abidvi kojas. Nei šis, nei tas.

Apskritai, filmas nekenksmingas. Jo vienintelis tikslas — prajuokinti, bet naudojamas toks nevykęs, kvailas humoras, kad europiečiui tiesiog koktu, ir jis nė kiek nenori jungtis prie kikenančių žiūrovų. Filmas užsitęsia pusantros valandos, ir išeidamas jautiesi, kaip tik tiek laiko sugaišęs.

Juozas Prunskis

TRUMPAI IŠ VISUR

EUROPOJE

- *Raitus piligrimas*, Šventųjų metų proga atjojusius iš Avignon, Prancūzijos, į Romą, pasveikino pats popiežius Paulius VI.

- *Trečių kartą įvyko pasitarimas* tarp katalikų ir rytų stačiatikių teologų. Posėdžiai vyko Vienoje, Austrijoje, rugp. 29 - rugs. 5 d.

- *Iš Romos traukinys su 1000 maldininkų* jau 24-ti metai iš eilės nuvyko į Liurdą. Juo važiavo trečdalis kunigų, o kiti — ligonys.

- *Jugoslavijos katalikų savaitraščio* "Glas Koncila" redaktrius kun. Zivko Kustic nubautas 5 mėn. kalėjimo už "agitavimą prieš valstybę".

- *Gregorianumo universiteto* (jėzuitų) rektoriumi antru kartu trejiems metams iš-

rinktas kun. H. Carrier, SJ. Tas universitetas yra Romoje. Jame profesoriauja ir du lietuviai jėzuitai: kun. dr. A. Liuima ir kun. dr. P. Rabikauskas.

- *Bulgarijoje* iš 8,5 mil. gyventojų katalikų tėra 70.000. Popiežius Bulgarijai paskyrė du naujus vyskopus ir dabar pirmą kartą, nuo to, kai Bulgarija pateko komunistų kontrolėn, visos trys katalikų vyskupijos turi vyskopus.

- *Vatikano radijas* paskelbė, kad pusė visų nuolatiniais diakonais išventintų vyrų yra JAV-se. Europoje jų yra 450, kurių pusė — Vakarų Vokietijoje; Brazilijoje yra 118, Čilėje — 60.

- *Vatikanas* leidžia savo dokumentus, susietus su II Pasauliniu karu. Rudenį jau išeina devintas tomas. Iš viso bus 11 ar 12 tomų.

- *Žiniomis iš Romos*, gražaus aktyvumo parodo karmelitų ordinas. Vyrų karmelitų yra 2.200, pasiskirsčiusių 26-se kraštuose. Moterų karmeličių esama apie 2.600. Karmelitai stipriai veikia ir Lietuvoje, įsikūrę XVI šimt., bet rusai po sukilimo 1864 m. juos uždarė.

- *Net apie 500.000 maldininkų* rugp. 13 d. buvo susirinkę į Fatimą melstis už savo šalį — Portugaliją.

- *Oberammergau mieste* Kristaus kančios vaidinimų tekstas nuo 1980 m. bus kiek pakeistas. Ligšiolinis tekstas, sukurtas kun. J. Daisenberger maždaug prieš šimtą metų, randamas per stipriai Kristaus mirties priežastį siejamas su žydais. Naujame tekste būsiąs daugiau pakaltintas Liuciperis. Iš tikrųjų bus daugiau atgaivinamas ankstyvesnis vienuolio benediktino kun. F. Rosner dar XVIII šimtmečio sukurtas tekstas.

- *Čenstakavoje* Marijos šventovę lanko daug žmonių. Apie 15.000 maldininkų pėsti iš Varšuvos atėjo į Čenstakavą per 8 dienas, nukeliaudami net 125 mylias.

- *Iš Briuselio*, Belgijos, 20 maldininkų pėsti nuvyko į Romą. Ėjo 45 dienas.

- *Iš siaurės ašigalio* srities, iš Suomijos miesto Rovaniemi, prancūzas G. Touzeau pėsčias išėjo į Romą; 3.600 mylių kelionę pėsčiomis paaukojo už pasaulio taiką.

- *Sovietų Sąjungoje* trijose stačiatikių seminarijose mokosi 750 studentų, besirengiančių kunigybei.

- *Protestantai taipgi turi savo pranciškonų* vienuolynus: D. Britanijoje (anglikonų), Švedijoje (liuteronų, 800 narių). Tarp jų ir katalikų pranciškonų užmegzti ryšiai. Prancūzijoje ir Anglijoje veikia bendri jų židiniai, kur gyvena katalikai ir nekatalikai pranciškonai kartu.

- *Paulius VI* viename savo laiške ragina dažniau naudotis atgailos sakramentu ir pažymi, kad pirma turėtų būti pirmoji išpažintis, o tik vėliau pirmoji Komunija. Nepagiria kitokios praktikos.

- *I Prahą, Čekoslovakiją*, iš Romos parkviesta pranciškonų generalinė vadovė seselė Erika Prečnerova buvo tardoma 14 mėnesių; po ilgų Vatikano pastangų ji buvo išleista į Romą.

- *Net 3.000 pasaulio čigonų* aplankė popiežių Paulių VI. Buvo priimti specialioje audiencijoje.

- *Vakarų Vokietijoje* veikia 1.075 katalikų mokyklos, kurias lanko 250.000 mokleivių ir studentų.

- *Daugiau kaip 3.000 čigonų* iš Vakarų Europos dalyvavo maldininkų kelionėje į Marijos šventovę Banneux vietovėje, Belgijoje.

- *Italijoje* naujų kunigų iššventinimas nuo 1966 m. iki 1973 m. nukrito 35%. Iššventinta (1973 m.) 536 nauji kunigai.

- *Vatikane* šiemet įvyko pirma automobilio nelaimė nuo pat 1961 metų: Etiopijos kolegijos rektorius kun. S. Ashghedom pataikė į šviesos stulpą ir nusibrozdino galvą.

- *Tarptautinė katalikų radijo ir televizijos* sąjunga savo centrinę būstinę atkėlė į Briuselį.

AZIJJOJE

- *Betliejaus universitetas*, vedamas Krikščioniškųjų Brolių, yra vienintelė aukštoji mokykla Izraelyje, atvira arabams.

- *Izraelio vyriausybė* paskelbė, kad katalikų kunigai ir vienuoliai, vykstantieji

Šventaisiais metais į Romą, neturės mokėti paprastai imamų 250 dol. už vizą. Pasauliečiams duodama 50% nuolaidos.

- *Komunistinė Laoso vyriausybė* tremia užsieniečius misijonierius. Vieni iš pirmųjų ištremti dešimt italų kunigų.

- *Katalikų šalpa* Hong Konge neturtingųjų paramai per 20 paskutiniųjų metų yra davusi 46 mil. dolerių.

- *Pakistane*, kur yra 53 mil. gyventojų, katalikų tėra 337.300, bet jie įstengia vesti daug ligoninių, mokyklų, ambulatorijų ir vykdo stambius butų statymo planus.

AFRIKOJE

- *Vienuolė Sean Underwood* jau septyneri metai kaip viena savarankiškai skraido lėktuvu, gabendama į misijų stotis vaistus ir sergančiuosius į ligonines. Skraido sausoje Turkanos srityse, Kenijos šiaurėje. Ji

yra amerikietė, išėjusi gailestingųjų seserų mokyklą Airijoje. Misijų draugai jų vienuolijai nupirko lėktuvą. Tada ji šešis mėnesius mokėsi skraidyti. Ligonius kartais jai tenka gabenti 300 mylių.

- *Zambijos prezidentas* Kenneth Kaunda paskyrė medalį šaričių seselei Raquel Rivard, kanadietei, pasižymėjusiai Zambijoje savo pasišventimu.

- *Angolai* popiežius Paulius VI paskyrė šešis naujus vyskopus, visus kilusius iš to krašto; taip pat įsteigė keturias naujas vyskupijas. Dabar jų ten bus 13.

AUSTRALIJOJE

- *Australijos vienuolė* Janet Mead savo "pop" stiliumi sukurta melodija laimėjo JAV Auksinės plokštelės premiją. Šių plokštelių parduota per 1.000.000. Sesuo Mead taipgi gieda Australijos katedroje.

“Laiškų Lietuviams” konkursas

Mūsų paskelbtas straipsnio konkursas baigiasi šių metų gale. Laiko jau ne taip daug beliko. Iš praktikos žinome, kad daugelis vis atidėlioja ir pradeda rašyti, kai jau būna likusios tik kelios dienos. Žinoma, taip rašant, ir rezultatai nebūna labai geri. Tad patariame jau dabar pradėti rašyti.

Konkurso temos: vyrams: *Kokią norėčiau turėti žmoną*; moterims — *Kokią norėčiau turėti vyrą*; jaunimui — *Kokius norėčiau turėti tėvus*. Jaunimui dar yra skiriama ir kita tema — *Jaunimas ir religija*. Čia reikia panagrinėti, ar jaunimas domisi religija, ar nuo jos tolsta. Kokios priežastys? Žinoma, jaunimas gali rašyti ir kitas temas, skirtas vyrams ar moterims. Tas pats asmuo gali rašyti kelias temas ir laimėti kelias premijas.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus atskirame vokelyje savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki šių metų gruodžio mėn. 31 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos penkios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol., V — 25 dol. Premijų mėcenatai: Jolita ir Vita Kriauciūnaitės — 150 dol., Birutė Lieponytė — 100 dol., Ona ir Vincas Kuliešiai — 100 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol.

Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" koncerte 1976 m. vasario mėn. 22 d., sekmadienį, Jaunimo Centre. Koncerto programą šiais metais atliks jaunimas: Jaunimo Centro choras "Audra", Jaunimo Centro studentų tautinių šokių ansamblis ir tautinių šokių grupė "Žilvitis".

ATSIŪSTA PAMINĖTI

ADOMAS GALDIKAS. Monografija. Išleido Magdalena Galdikienė. Redagavo dr. Juozas Girnius. Dailininkas — V. Vizgirda. Spalvotų reprodukcijų fotonuotraukos — V. Maželio. Spaudė Lietuvių Enciklopedijos leidykla. Didelis formatas, kieti viršeliai, 192 psl., kaina 20 dol.

Pranas Naujokaitis. LIETUVIŲ LITERATŪROS ISTORIJA. II tomas. IV dalis — Posūkis estetine naujų kelių ieškojimo linkme (1907-1928). Išleido JAV LB Kultūros taryba 1975 m. Spaudė VL Vijeikio spaustuvė Čikagoje. Kieti viršeliai, 582 psl., kaina 10 dol.

Prel. Aleksandras Dambrauskas-Jakštas. UŽGESE ŽIBURIAI. Biografijų ir nekrologų rinkinys. Išleido Lietuvių Katalikų Mokslo akademija 1975 m. Romoje. Perspausdinta fotomechaniniu būdu. Perspausdinimo išlaidas apmokėjo Elena Mickeliūnienė. 502 psl., kaina nepažymėta.

LITHUANIANS IN HAMILTON. HAMILTONO LIETUVIAI. Kanados Lietuvių Bendruomenės Hamiltono apylinkės 25 metų sukakčiai ir Pirmajai Kanados Lietuvių Dainų ir Šokių šventei paminėti. Išleido KLB Hamiltono apylinkė 1975 m. Redagavo Vytautas P. Zubas. Didelis formatas, 112 psl., kaina 6 dol. su persiuntimu.

Kun. Vytautas Bagdavičius, M.I.C. VIENUOLINIS GYVENIMAS arkiv. Jurgio Matulaičio sampratoje. Išleido Immaculata Press, Putnam, Conn., rankraščio teisėmis 1975 m. 88 psl.

Jonas Aistis. KANAUNINKAS JUOZAS TUMAS-VAIŽGANTAS. Atspaudas iš L.K.M. Akademijos Suvažiavimo Darbų VIII t. 37-50 psl.

AŠTUNTASIS AMERIKOS LIETUVIŲ KONGRESAS. Amerikos Lietuvių Tarybos leidinys 1975 m. Spaudai paruošė Juozas Prunkskis. 118 psl.

Vilius Bražėnas. SĄMOKSLAS PRIEŠ ŽMONIJĄ. Informacinė apžvalga. Išleido "Laisvosios Lietuvos" knygų leidykla 1975 m. Čikagoje. 110 psl., kaina nepažymėta.

LITUANUS, 1975 m. Vol. 21, No. 2. Šiame numeryje daugiausia rašoma apie M. K. Čiurlionį.

Filatelistų Draugijos LIETUVA biuletenis, nr. 3 (165). Redaguoja E. Petrauskas. Administratorius K. Rožanskas, 3450 W. 62nd St., Chicago, 111 60629.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindoklenė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algirdas Kurauskas, Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Kurausko. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.